

ИНТЕЛИГЕНТНИ ПОЛИТИКИ ЗА ЗРЕЛИ ХОРА

Програмни приоритети на ПП Българска нова демокрация

Съдържание:

I. Преамбюл - основни ценности и принципи на ПП Българска нова демокрация

II. Ускоряване на политическата реформа и борбата с корупцията

1. Политическа реформа ..... стр. 9
  2. Държавна администрация и административен капацитет.....стр. 15
-

III. Развитие на интелектуалния и духовния потенциал на нацията

3. Образование ..... стр. 22
  4. Децата, младежта и спорта..... стр. 29
  5. Култура ..... стр. 33
-

IV. Грижа за здравето, благоденствието и социалната стабилност на българските граждани

6. Здравеопазване..... стр. 37
  7. Социална политика ..... стр. 46
-

V. Осигуряване на икономическия растеж и национално благополучие

8. Макроикономическа и данъчна политика..... стр. 54
  9. Държавни регулации и пазар на труда..... стр. 60
  10. Регионална политика, регионално развитие и местно самоуправление.....стр. 66
  11. Енергетика ..... стр. 70
  12. Транспорт и съобщения .....стр. 79
-

VI. Опазване, оползотворяване и развитие на уникалните български природни и климатични особености

13. Околна среда.....стр. 84
14. Селско стопанство.....стр. 93

VII. Гарантиране на ред, сигурност и защита на националните интереси

15. Правосъдие, вътрешна сигурност и обществен ред .....стр. 98
16. Външна политика.....стр. 107
17. Отбрана .....стр. 111

I. ОСНОВНИ ЦЕННОСТИ И ПРИНЦИПИ НА ПП БЪЛГАРСКА НОВА ДЕМОКРАЦИЯ

Ние, представителите на политическа партия Българска нова демокрация, вярваме, че България има нужда от управление, което да гарантира продължаване на необходимите реформи и превръщането на страната ни в добър дом за своите граждани и достоен член на Обединена Европа. Необходими са политически предложения и стратегия за развитие, основани на икономическия разум и отговорността към обществото, на прагматичните решения и рационалния избор. Нужно е стремежът на всички българи за по-добър живот за тях и техните семейства, за напредъка на България като модерна европейска държава да се превърне във водеща сила в една цялостна управленска политика. За успеха на тази политика ние смятаме, че трябва да бъдат отстоявани и прилагани съвременните дясноцентристки принципи в политическата, икономическата и социалната сфера. Време е за идейно и принципно взаимодействие, обединяване на експертен потенциал и сътрудничество между демократично мислещите български граждани, което да предложи дясноцентриското виждане за развитието на страната.

Нашите основни ценности са:

- Индивидуалната свобода и личната и обществена отговорност;
- Справедливостта и върховенството на закона;
- Свободната пазарна икономика, инициативността на предприемаческия дух и неприкосновеността на частната собственост;
- Съхраняването на българската национална идентичност, българската култура и християнските традиции и морал;
- Опазване на околната среда;
- Защита на националните интереси и продължаване на процеса на обединение на Европа;
- Грижата за българските семейства и децата на България;

Основавайки се на тези ценности, ние вярваме в:

- Силата на отделния гражданин, следващ собствените си цели за лично благополучие и напредък, зачитайки правата на останалите членове на обществото.
- Свободното сдружаване и обединяването на индивидуалните усилия за постигане на национално развитие, които са основани на личната отговорност и способността за поемане на политически ангажменти и тяхното реализиране.
- Плурализма и конкуренцията на политически идеи и принципи. Това гарантира на всеки гражданин възможността да избира, приема и съвместява съществуващите многообразни разумни ценности и схващания, както и свободата да изгражда свои разбирания за добър живот и да ги следва.
- Индивидуалната свобода, упражнявана, без да се накърнява свободата на другите граждани.
- Християнските ценности, като основа на личното поведение, обществените отношения, историческата памет и възпитанието на младите поколения българи, за изграждането на общество на взаимоуважение, милосърдие и солидарност между неговите членове.
- Равенството на възможностите, толерантността и социалната отговорност към слабите и беззащитните в нашето общество. Дискриминацията, неграмотността, болестите, бедността и несигурността са фактори, които възпрепятстват гражданите да се възползват пълноценно от своята свобода.
- Върховенството на закона, осигуряващо необходимата защита, предвидимост и благоприятна среда за спокоен живот и за пълноценното развитие на индивидуалните стремежи и инициативност.
- Децентрализацията на властта и субсидиарността при взимането на управленски решения. Принципи, стоящи в основата на демократичното управление, характеризиращо се с чувствителност и отвореност към гражданите, прозрачност и съпричастност към процеса на взимане на решения.
- Културното многообразие и личното право на самоопределяне. Нашето мирно и ползотворно съжителство в глобализиращия се свят се основава на

уважение към различията и взаимно разбиране, но не и за сметка на националната идентичност и патриотичното самосъзнание.

- Разумното и отговорно към бъдещите поколения отношение към природата, непосредствения израз на едно по-широко разбиране за толерантност към всички живи същества на нашата планета.

В центъра на своя управленски проект ние поставяме личността – вярваме в енергията на отделния гражданин, вместо на опекуството от страна на държавата. Нашите политически предложения се обръщат с лице към българските региони – залагаме на развитието на всяка отделна част от страната, вместо на концентрацията на държавната власт. Искаме повече държавност, а не повече държава.

В своята политическа и обществена дейност ние се ръководим от следните принципи:

- Управлението на всички нива – местно, национално и европейско – трябва да бъде почтено, отворено и прозрачно. Нашият стремеж е да служим на обществения интерес, а не на партийни, корпоративни или лични цели.
- Чрез развитие на децентрализацията и принципа на субсидиарността в България може да бъде постигнато автономно и ефективно местно самоуправление. Политиката ни ще бъде насочена с лице към регионите и ще цели тяхното равностойно и успешно развитие като част от ЕС.
- Гражданското общество е необходимият коректив на държавната власт. Ще работим за равностойно партниране между управлението и активното гражданство в лицето на неправителствения сектор. Само така може да бъде изградено добре функциониращо демократично общество.
- Върховенството на законите и спазването им от всички осигурява необходимата защита, предвидимост и благоприятна среда за спокоен живот и за пълноценно развитие на всеки гражданин. Ще работим за продължаване на съдебната реформа в България, за постигане на законност и ефективна съдебна система, подобаваща за една европейска държава. Недопустимо е поради конюнктурни политически интереси и неспособност за непопулярни, но отговорни действия, да се насърчава неправомерното поведение на отделни личности или групи за сметка на честните граждани и данъкоплатци. Равните права означават и равни отговорности.

- Чрез своята данъчна и преразпределителна политика държавата не бива да поставя бариери пред предприемаческата инициативност на бизнеса и индивидуалната активност на гражданите. В политическите си инициативи винаги ще търсим оптималното ниво на данъчното облагане и публичните разходи, което позволява ефективното изпълнение на държавните функции и същевременно стимулира висок икономически растеж.
- Държавният апарат, който притежава само част от информацията за икономиката и ресурсите в нея, трябва да има ограничени функции в пазарното стопанство. Усилията ни ще са насочени към постигане на по-добра законодателна рамка, гарантираща функциониране на механизмите на свободния пазар и конкуренцията и спазване на правилата от всички.
- Малкият и средният бизнес са гръбнакът на работещата пазарна икономика. Създаването и развитието им не трябва да зависи от административни бариери и произвол. Ние ще работим за осигуряването на среда, насърчаваща творчеството и предприемчивостта.
- Човешкият капитал на бъдещето са днешните ученици и студенти. Извеждането на образованието като основен управленски приоритет сега ще предопредели положителното обществено развитие и икономически растеж на България в бъдещите години. На обществено равнище ще насърчаваме стремежа на българските граждани да инвестират в собственото си образование като фактор за реализиране на потенциала им. На ниво управление усилията ни ще са насочени към реформиране на образователната система така, че тя да предоставя качествен продукт.
- Благоденстващата нация е здравата нация. Целта на държавната политика в здравеопазването е да даде максимално добра възможност на всеки гражданин да се възползва от съществуващите достижения на медицината. За да постигнем добро здравеопазване у нас в съзвучие с европейските стандарти, ние ще продължим усилията за реформиране на българската здравна система.
- Социалните програми не бива да се разглеждат като общ инструмент в борбата с бедността, а като действия, насочени за подкрепа на конкретни целеви групи, които по различни причини не могат да се интегрират в

стопанския живот в определен момент. Държавното подпомагане не трябва да създава зависими хора и не бива да е предпоставка широк кръг от граждани да губят възможност за собствена реализация. Ние залагаме на по-ползотворния подход, насочен към създаване на среда, която благоприятства трудовата заетост и развитието на активен и отворен пазар на труда.

- Зрелостта на едно общество се определя от неговата отговорност и чувствителност към тези, които по една или друга причина не могат сами да се грижат за себе си. Нашата активност ще бъде насочена към гарантиране на социална солидарност към слабите и беззащитните – изоставените деца и децата със специални нужди, хората с увреждания, възрастните хора.
- Съществуващите реалности на членството в ЕС предполагат превръщането на България в напреднала държава и добро място за живеене за всички, пожелали да се реализират тук. Ние ще се насочим към развитието на секторни политики за постигане на национално благополучие чрез използване на човешките ресурси на нацията ни, даденостите на българската природа и стратегическото географско положение на страната ни.
- Българската природа е едно от богатствата на страната ни и ресурс за нейното бъдещо развитие. Нашите политически предложения ще включват провеждането на отговорна екологична политика на национално и местно ниво, съобразена с европейските критерии. Успоредно с това ще работим за превръщането на страната ни в център за природосъобразен и здравословен живот чрез развитие на екологично индустриално производство и селско стопанство, производство на биологично чисти храни, рационално използване на минералните води и предлагане на интегриран туристически продукт с марката “България”
- България е част от ЕС като носител на хилядолетна история и култура. За утвърждаване на нашата национална идентичност е необходима активна патриотична позиция, изградена на основата на познаване на българската история, национално самочувствие и политика на защита на националните интереси на България.
- Успешното бъдеще на страната ни зависи от готовността за действия и промени, които да ни доближат до икономическото равнище на развитите

европейски държави. Вярваме, че само едно дясноцентристко управление има необходимите предпоставки и капацитета да постигне това.

Следвайки изброените основни принципи и ценности на партия ПП Българска нова демокрация, в настоящия програмен документ ние предлагаме стратегически набор от приоритети и конкретни мерки за развитие, подобряване и реформа в ключовите сектори от българския икономически и обществен живот.

II. УСКОРЯВАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА РЕФОРМА И БОРБАТА С КОРУПЦИЯТА

1. ПОЛИТИЧЕСКА РЕФОРМА

Почти 20 години след началото на българския преход страната ни се намира в задълбочаваща се криза на политическото доверие, а политическа система все повече губи връзка с гражданите. Причините за това могат да бъдат открити на няколко нива. На първо място, те могат да бъдат търсени в институционални недостатъци на конституционния модел, установен с Конституцията от 1991, и най-вече – несъответствие между избрания модел на парламентарна република и мястото и правомощията на трите власти в него. На второ място – в липсата на прозрачност и отчетност на дейността и финансирането на политическите партии. Високото равнище на политическата корупция също е сред един от основните фактори за кризата на доверие и у нас. Към него трябва да се добавят и нерегламентираното влияние на външни частни и корпоративни интереси върху процеса на вземане на управленски решения, както и практиката на допускане на конфликт на интереси по всички управленски нива и етажи на властта. Наред с това в момента нереформираната съдебна система е силно възпиращ факт за нормалното развитие на икономическите и обществените процеси. Пряк резултат от изброените отрицателни тенденции са нарастващата политическа апатия, разширяващото се нежелание на българите за участие в изборния процес и разширяващата се пропасть между политиката и гражданското общество. За да се прекъсне разрастване на тези тенденции България има нужда от спешна политическа реформа, която да се съсредоточи в две направления – приемане на нов основен закон на страната и предприемането на решителни мерки за борба с политическата корупция.

Приемането на нов основен закон е нужно, защото сегашният конституционен модел се характеризира с многополюсност на политическата власт и сложни механизми за осигуряване на равновесие между различните конституционни органи. В нашите условия това често пъти води до затъване на българската държавна машина в подвижните пясъци на институционалните противоречия. През изминалите години политическата практика показва, че парламентарният режим у нас не успя да

демонстрира безспорните си положителни страни, а затъна в тресавището на партийните борби и противопоставяния. Изпълнителната власт, като продукт на парламентарното мнозинство, е под силното въздействие и зависимост от политическите партии, представени в парламента. От друга страна, при наличието на консолидирано партийно мнозинство, се наблюдава тенденция към обезличаване на парламентарната институция и превръщането ѝ в пасивен придатък на изпълнителната власт. В допълнение трябва да се каже, че настоящата Конституция не предвижда достатъчен граждански контрол и възможност за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения. Може да се очаква, че при сегашното състояние на деградация на партийната система предизвикването на избори за ВНС ще се сблъска с решителна съпротива от страна на партиите, които губят своето влияние и перспектива. Но много по-важно е, че българската държава не може да продължава повече по този начин, ако наистина се стреми към постигането на свобода, сигурност и справедливост за своите граждани.

Борбата с цялостната корупция трябва да започне със справяне с корупцията по високите етажи на властта и атакуване на нейния първоизточник. Този процес може да бъде ускорен чрез промяната или въвеждането на ясни нови правила в четири ключови сфери – изборния процес, финансирането на политическите сили, лобизма и конфликта на интереси (свързани лица). Ако не бъдат законодателно уредени необходимите промени, то винаги ще се прилагат половинчати мерки, насочени основно към резултатите от корупционните практики в политиката, а не толкова към техните първопричини. Българското общество има нужда от предприемане на решителна промяна, целяща пресичането на корупцията в българската политика. Това се очаква и от българските граждани, и от европейските ни партньори.

Нашите приоритети:

1. Възстановяване на гражданските основания на демократичното политическо управление в България. Гражданското общество е необходимият коректив на държавната власт. Нещо повече, именно чрез равностойното партниране между управлението и активното гражданство може да бъде изградено добре функциониращото демократично общество. Демокрацията представлява

непрекъснат, равнопоставен диалог между държавните институции и структурите на гражданското общество.

2. Предприемане на действия за свикване на Велико народно събрание, което да приеме нова Конституция на България и да отмени формата ВНС. Конституционната реформа не може да обслужва ситуативните интереси на управляващите или опозицията. Тя е необходима, за да бъде възстановен самия смисъл на политическия живот като гаранция за развитието на обществото ни. Този път промените в основния закон трябва да бъдат цялостни и съществени. И за разлика от досегашните – да се превърнат в предмет на истински граждански дебат.
3. Въвеждане на нови ясни регламенти за начина на финансиране на политическите партии. Ясно е, че корупцията, покровителствана от политически партии, както и тази с цел партийно финансиране, не е изолиран феномен за последното правителство, тя съпътства всички управляващи от целия преход. Именно поради тази причина с посочените закони трябва да бъдат променени основните нормативни принципи, за да могат и партиите в България да променят начина на своето функциониране.
4. Даване на публичност и регламентиране на дейността на всички финансови структури, бизнес или граждански организации, отделни фирми или физически лица, които имат интерес да влияят върху законодателството. Целта на подобно усилие е не да забрани лобистката дейност, а да се регламентират нейните граници. В допълнение чрез даване на пълна публична информация за организациите и лицата, които я осъществяват, да се ограничи възможността за вземане на политическите решения в полза на частни или организирани групови интереси, но в ущърб на обществото.
5. Прекъсване на порочната практика правилата за провеждането на различните избори да се определят със специален закон, който винаги се гласува няколко месеца преди вота. Съвсем ясно е, че по този начин винаги управляващото мнозинство диктува тези правила и ги формира в зависимост от собствените си интереси. Независимо от типа на избирателна система, която бъде възприета, създаването на постоянно действащ Изборен кодекс ще гарантира в перспектива

прогнозируемостта на изборните правила и защитата срещу тяхната постоянна промяна в зависимост от политическата конюнктура.

Конкретни управленски мерки:

- Инициране на подготовката на проект за нова Конституция чрез открити и свободни разисквания между представители на всички политически сили, неправителствения сектор, юристи, политолози, социолози и експерти. Реформата не може да бъде извършена без изготвянето и приемането на нов основен закон на страната, който да е съобразен с:
  - променените условия в България като страна на завършилия преход;
  - членството ѝ в НАТО и ЕС;
  - насоките за бъдещото ѝ развитие като правова и модерна социална държава;
  - нуждата от преосмисляне на функциите и правомощията на институциите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт;
  - фиксирането на ново място на президентската институция в политическия процес, като се поправи сегашното несъответствие между прекия начин за избиране на държавния глава и ограничените му правомощия;
  - необходимостта от съществуването на институцията на ВНС като цяло.
- Предприемане на процедура за свикване на Велико народно събрание, което да приеме нова Конституция на Република България.
- Промяна на Закона за допитването до народа в посока към разширяване на въпросите и темите, по които гражданите могат да взимат преки решения, въвеждане на правила за усъвършенстване на организационно-техническата подготовка при провеждане на референдуми, удължаване на срока за събиране на подписи за референдум, въвеждане на интегрална бюлетина в процеса на допитване, пряка и незабавна сила на решенията,

взети от гражданите на референдума и въвеждане на законодателна гражданска инициатива.

- Промяна на Закона за политическите партии с цел да се осигури по-ясен регламент, по-голяма прозрачност и публичност на финансирането на политическите сили, както и да се уреди по-строг контрол върху техните финансовите приходи и разходи.
- Подобряване на контролните механизми и капацитета на Сметната палата да осъществява ефективен контрол върху финансовите отчети на политическите партии.
- Предвиждане на строги и ефективни санкции за всички партии, не представили отчети за своите приходи и разходи в законоустановения срок, не само чрез отнемане на държавна субсидия за тези, които имат право на такава, а и лишаване от право за участие на избори и закриване при по-тежки финансови злоупотреби.
- Регламентиране на класификация на разходите на политическите партии с цел да се прилага еднакъв подход при изготвяне на отчетите им, за да се гарантира тяхната достоверност.
- Въвеждане на нов ред за финансиране на предизборни кампании чрез използване на специални “публични” банкови сметки, в които се набират средствата за кампанията и от които се извършват всички разплащания по нея.
- Изработване на постоянно действащ Избирателен кодекс, определящ начина на провеждане на всички видове политически избори, при равноправно обсъждане между представители на политическите сили, на гражданския сектор и независими експерти.
- Изработване и приемане на Закон за лобизма, който да изведе „на светло” отношенията между корпоративния сектор, организираните интереси и политиката и да прекрати превръщането на политическа дейност в бизнес, в ущърб на обществото.
- Създаване на регистър на всички фирми, организации и отделни групи от заинтересовани лица, които предлагат законодателни предложения или

идея за управленска мярка, за да се запознае широката общественост кой какви предложения и съответно – какви интереси защитава и изразява.

- Създаване на регистър на деловите интереси на народните представители, общински съветници, министри, зам.-министри, политически кабинети в министерствата, ръководители на агенции и магистрати.
- Изработване и приемане на Закон срещу конфликта на интереси, който ясно да дефинира понятието “свързани лица” и да спомогне за процеса на създаване на нов тип управленска и административна култура против порочната практика за използване на служебното положение за реализиране на нерегламентирани лични или семейни интереси.
- В допълнение на приемането на специален закон, провеждане на цялостен преглед на Административно-процесуалния кодекс (АПК), Закона за държавния служител и всички нормативни актове, свързани с държавната и местната власт и администрация, с цел да бъдат изработени и предложени включването на текстове, описващи ясно недопустимите случаи на “свързани лица” и конфликт на интереси.

2. ДЪРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЯ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Тромавата, мудна и некомпетентна държавна администрация е доказателство за нисък и неефективен административен капацитет. Това е и причината за ниската ѝ ефективност, заплащана от парите на редовия български данькоплатец. Подобна администрация е и съвършената среда за разцвет на посредствеността и възход на корупцията, от която всички ние, българските граждани, сме потърпевши. Нехайството, високомерието и непрозрачността на българската администрация, скандализиращи нашите партньори в Европейския съюз и предизвикващи санкции и уронване на престижа на страната, са сериозен повод за довършване на започнатите промени в държавната администрация и излизането от капана на „частичните реформи.“

Следвайки разбирането, че държавната администрация и нейният капацитет играят особено важна роля за състоянието и „здравето“ на българското общество и пазарната икономика, тъй като именно администрацията предопределя качеството и ефективността на предлаганите публични услуги, ние членовете на ПП Българска нова демокрация поставяме особен акцент върху реформите в съществуващата държавна администрация.

Тези реформи би следвало да са подчинени на няколко основни макроцели за подобряването на работата на институциите, финансирани от парите на българския данькоплатец, а именно: по-добра ефективност на работата, опростена функционалност и висока степен на прозрачност на механизмите на работа и вземане на решения. За постигането на тези високи цели, ние от БНД считаме, че е нужна законодателна воля за подобряване на етиката и поведението на висшите държавни служители и целия бюрократичен апарат, както и неговата сериозна оптимизация. Като политическа формация, изповядваща дясноцентристки ценности, ние поддържаме тезата, че държавните служители, независимо от техния ранг, са водени от същите мотиви, както и останалите граждани, участващи в пазарния процес, а именно: личен интерес, но за разлика от частния сектор, където размяната на богатата се основава на доброволни начала, в публичния сектор ставаме свидетели на често срещаното отрицателно явление на „търговия с власт“ срещу лични облаги и безобразно пилеене на ресурси. Следователно считаме, че е нужен подобрен и ефективен контрол върху безконечното раздуване на броя на заетите в държавната администрация на базата на следене за ползите и разходите от дейността на заетите.

За разлика от частния сектор, където ефективността е регулаторът на базата на приходите и разходите и който стимулира различни типове поведение, в публичния сектор ефективността не е водеща при определяне на бюджета на дадена институция и предложените от нея инициативи, програми и мерки. Често ставаме свидетели на огромни парадокси, където при явен провал на държавната администрация за справяне с редица проблеми, вариращи от усвояването на европейските фондове до превенция на детската престъпност, държавните служители, вместо да бъдат уволнени или поне да бъдат намалени като брой, администрацията изисква още по-голяма част от държавния бюджет и нови щатни длъжности в изпълнителната власт за справяне със същата задача, при която вече са се провалили веднъж. По този начин се създава обратен стимул за неефективност и естествена среда за корупция и шуробаджанащина.

Актуалната ситуация подсказва, че броят на заетите в публичния сектор е прекалено раздут и неефективно разпределен. На централно ниво се наблюдава излишно голям брой заети в голям брой структури с дублиращи функции, докато на регионално ниво има недостиг на мотивирани служители за обслужване на гражданите.

Нашите приоритети:

Нашите приоритети в областта на държавната администрация и административния капацитет са концентрирани върху повишаване на прозрачността, ефективността и засилването на администрацията в услуга на гражданите. Те включват:

1. Радикална ревизия на функциите и структурата на съществуващите държавни институции (структурна реформа) и реструктуриране на правителството;
2. Съкращаване на дублетните структури в държавната администрация;
3. Съкращаване на броя заетите в централната администрация и оптимизация на администрацията на по-ниско и регионално ниво;
4. Залагане на конкретни показатели за изпълнение от страна на заетите в администрацията, чрез които да се контролира изпълнението на поставените задачи, проекти и програми;
5. Актуализация на общия регистър на заетите в публичния сектор и подобряване на неговата достъпност;

6. Мониторинг върху дейността на различните институции с оглед реална преценка на тяхната необходимост и ефективност;
7. Ефективен контрол върху усвояването и изразходването на европейските предприсъединителни фондове, структурните фондове и Кохезионния фонд;

В тази връзка, ние от БНД, предлагаме следните конкретни и необходими стъпки за намаляване на ролята на държавната намеса в живота на гражданите, регулирането на процеси, които могат да бъдат предоставени на пазарните сили и намаляване на корупционния потенциал на администрацията:

Конкретни управленски мерки:

- Съкращаване на броя на министерствата и държавните агенции и неефективните звена в централната администрация, както и броя на чиновниците, работещи в тях, с минимум 20 %.
- Премахване на дублетни държавни структури, финансирани от парите на данъкоплатеца. Развиване на капацитета на администрацията в услуга на гражданите по места във всеки един регион на страната.
- Строго и последователно прилагане на Закона за държавния служител, както и ревизия и подобряване на Закона за обществените поръчки в частта, засягаща свързаните лица и конфликта на интереси.
- Преструктуриране на Министерски съвет – през последните 15-18 години структурата на Министерски съвет не е претърпявала големи реформи. Промени са извършвани в две посоки: или промяна на наименованието на министерство, или създаване на ново министерство. През последните два мандата не е отчетена обективната промяна: присъединяването на страната, а от началото на 2007 г. – пълноправното членство в ЕС. Дори напротив, по време на настоящия мандат се увеличи необосновано броят на министерствата, без да се предприемат каквито и да е механизми за подобряване на координацията между тях и в резултат на това се достигна до уличаващите факти в корупция и спиране на част от средствата от предприсъединителните и структурните фондове на ЕС.

- Министерството на регионалното развитие и благоустройството ще изпълнява функциите по отношение на регионалното развитие и местното самоуправление, като бъде и съответно преименувано. Аргументите в тази посока са: това е ведомството, отговорно за регионалното развитие, подпомагано и от оперативната програма „Регионално развитие” на ЕС; а от друга страна, основна група бенефициенти по тази оперативна програма са общините, които следва да работят в отлична координация и с прилагането на интегриран подход при изпълнение на голяма част от проектите.
- Министерството на регионалното развитие и благоустройството следва да опрости и да реализира своите функции по прагматичен начин. Няколко са направленията на дейност:
  - на функционално и оперативно ниво: активна работа с общините чрез предоставяне на информация, методическа помощ и координация за реализиране на проекти по ОПРР. Министерството като най-ниско в държавната йерархия по отношение на осъществяване целите на ОПРР следва да разполага с актуална и изчерпателна информация за функционирането на оперативната програма, като от своя страна е задължено да довежда до знанието на бенефициентите по ефективен и активен начин европейските изисквания. В противен случай много трудно и бавно ще бъде създаван местен капацитет за набавяне на информация и съставяне на проекти по ОПРР, доказателство за което са и малкият брой представени проекти в МРРБ, без които България губи средствата от ЕС, договорени за регионално развитие;
  - на секторно ниво: координиране на инфраструктурните проекти с национално значение в сферата на пътищата, водоснабдяването и канализацията; подпомагане реализирането на проекти с регионално и местно значение с цел подобряване на пътната инфраструктура.
- Въвеждане на електронна база данни за общинската собственост – за всяка община; прилагане на ясни цели и стратегия за управлението и разпореждането с нея, поради факта, че собствеността е високо ценена от

българите. За съжаление през последните 20-30 години не се полагат необходимите грижи и сме свидетели на случаи, в които неполагането на грижи за недвижимата собственост води до застрашаване живота и здравето на хората. Ето защо един от приоритетните сектори следва да бъде подобряване на състоянието и управлението на собствеността например чрез:

- Създаване на изисквания и ясни правила за текуща поддръжка и ремонт на сградите и недвижимите обекти, които са частна собственост с цел осигуряване на тяхната безопасност за живота и здравето на обитателите им.
- Оценка на подземните природни богатства и плажните ивици държавна собственост – чрез определяне на приоритетните сектори за развитие на българската икономика ще бъдат определени и ресурсите, включително подземните природни богатства, необходими за реализиране на целите в тези сектори. Така могат да бъдат определени видът, броят и местонахождението на тези находища, които да се експлоатират, без да се застрашава чистата околна среда и нейното многообразие.
- По отношение на плажната ивица следва да бъдат предприети промени в начина на нейното стопанисване, чрез които да се осигури достъпност, защита на здравето на хората, които я ползват, опазване на околната среда и извличане на икономическа ползва.
- Подобряване системата за гражданска регистрация и поддържане актуални регистри на населението. Важността на тази функция се проявява не само по време на избори, а при добра координация между министерствата и ведомствата може да допринесе за подобряване на събираемостта на вземанията и прозрачност и отчетност на изразходваните бюджетни средства.
- Прехвърляне на функции от страна на Министерството на държавната администрация и административната реформа към Министерството на регионалното развитие и местното самоуправление – в частта на функциите по отношение на областните управители и координацията, която следва да

се осъществява на регионално ниво и към Министерството на труда и социалната политика – по отношение на човешките ресурси и повишаване на капацитета. В резултат на това по отношение на МДААР може да се предприеме неговото закриване.

- Реформа на Министерството на труда и социалната политика и създаването на Министерство на труда и икономиката – с цел да се осигури взаимодействие между човешките ресурси (силата на труда) и икономиката (повишаване на производителността чрез конкурентноспособна работна сила).
- Министерството на икономиката и енергетиката да функционира като Министерство на енергетиката – логично е съществуването на самостоятелно министерство, пред вид големия брой енергийни проекти, които ще се реализират на територията на страната (АЕЦ „Белене”, „Набуко”, „Южен Поток”, Бургас-Александруполис и др.) и възможностите и предпоставките България да продължи да развива енергийния сектор на конкурентноспособно ниво.
- Закриване на Министерството на извънредните ситуации (МИС) и прехвърляне на функциите му на Министерството на отбраната, Гражданска защита и Пожарната служба.
- Закриване на вицепремиерския щат, отреден за Министъра без портфейл, отговарящ за европейските фондове, което е унизително за държавата. Това трябва да стане за сметка на строгия контрол и навременни и сурови санкции за нарушаващите служебни задължения лица.
- Актуализация и допълнение на общия регистър на заетите в публичната сфера и публикуване на данните за заетите в него в предишни периоди с цел анализ на броя и ефективността на държавната администрация.
- Съкращаване на броя на висшата администрация, реално въвеждане на принципа “по-малко чиновници – по-високо заплащане”, ревизия на структурата и обема на заетостта в сферата на сигурността (армия и полиция) и нейното оптимизиране.

- Засилване на стремежа към де бюрократизация и повишаване на ролята на електронното правителство чрез по-нататъшно опростяване на документацията за гражданите, свързани с държавната администрация.
- Извеждане на защитата на правата на потребителите в основен приоритет чрез засилване на ролята на Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), Комисията за защита на потребителите и всички регулаторни и контролни органи, свързани с тази дейност.
- Подпомагане и контрол на дейността на КЗК с оглед на оказване на натиск върху ширещото се картелиране на частни корпоративни интереси в почти всички сфери на икономическия живот, бъркащо дълбоко в джоба на обикновения потребител. Строго прилагане на антимонополно законодателство по отношение на концесионирането и защитата на конкуренцията.
- Ефективни санкции по смисъла на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) за липсата на достъп до публично достъпна информация по отношение на отчетността, имотните декларации, финансовите отчети, проектите за нормативни актове и стратегии за развитие на всички институции в сферата на държавната администрация.

III. РАЗВИТИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНИЯ И ДУХОВНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА НАЦИЯТА

3. ОБРАЗОВАНИЕ

Образованието е една от основните ценности на българите, следователно създаването на ефективна образователна система е необходимата инвестиция, която ще допринесе за развитието на България в перспектива. Човешкият капитал на бъдещето са днешните ученици и студенти. Общественото развитие и икономическият растеж се предопределят от решения, свързани с натрупването на знания и умения, взети с десетилетия по-рано. Шансът за успех и развитие на всеки отделен гражданин пряко зависи от качеството на образованието, до което има достъп. Стремещт към изграждане на икономика, основана на знанието, изисква превръщане на българската образователна система в гаранция за добрата основна квалификация и конкурентоспособност на всеки български ученик и студент. В противен случай България ще остане встрани от световните икономически и социални процеси, а българските граждани ще продължат да предлагат “мускули” на един отворен европейски пазар, в който се търсят “мозъци”.

През последните повече от 60 години от най-новата история на страната българската държава се намесва драстично в живота на обикновените хора. За този период държавата ефективно разделя родителите от своите деца чрез множество институции, като държавните училища и болници, които като по правило предлагат „публични” услуги с ниско качество на отделни граждани, които очакват да получават персонално внимание и услуги, съобразени с техните индивидуални предпочитания. На фона на тези очаквания държавата се намесва в личната сфера по най-важните въпроси от изграждането на индивида (училище, семейна и обществена среда, избор на лекар), като предлага продукти, несъобразени с личните желания на хората. Ефектът от подобно разделяне на семействата и изземването на контролните функции от страна на родителите върху учебния материал, избора на детска градина или болница води до пасивност и непоемане на лична отговорност от страна на гражданите и дава диспропорционална сила в ръцете на „свещенослужителите” на държавната машина – бюрокрацията.

Резултатите от този двоен отрицателен ефект са видни в недостатъците на съвременното българско общество: държавни учебни заведения, произвеждащи

некачествени кадри, родители, доплащащи частни уроци (извън платените веднъж данъци), липса на контрол на качеството на това какво и как се преподава на бъдещите български данъкоплатци, лоша инфраструктура, от която всички се оплакват и всеки нехае.

„Производството” на знание е сведено до масов продукт, годен за обслужващи функции, които в сравнение с производствата на иновативни продукти има ниска добавена стойност. Масовостта, в допълнение на отсъстващите ценности (поради разкъсването на близостта родители-деца), гарантира масова посредственост. Това е така, защото ролята на държавните институции е да „осреднява” индивидите на изхода на образователната, здравната и социалната система.

На фона на разпада на социалистическото производство и морал – тотален монопол на държавата – се появи вакуум, който бързо бе запълнен от друг вид монополи, управлявани от групи, свързани с репресивните структури на бившия режим. Тези монополи, наблюдавани в почти всички сфери на икономическия живот, отново предлагат некачествени услуги на завишени цени на „масовия” българин, като силата им се крие в изкривените от държавата правила по отношение на конкуренцията. От началото на прехода досега именно такива монополи или олигополи са тези, които на висок глас се изказват в полза на частната собственост и свободата на пазара, като същевременно се противопоставят на това и полагат всички възможни усилия за задържане на реформите в посока повече свобода. Лидерите на подобни структури се самоназовават „национално отговорни капиталисти”, чиято стратегия се базира на ефекта „захват на държавата”, в сърцевината на която стои идеята за изкривяване на „големите” правила в полза на много малък кръг заинтересовани лица, които реализират свръхпечалби чрез и за сметка на държавата, бъркайки дълбоко в джоба на данъкоплатеца.

В резултат от действията на формираните картели „осреднения” гражданин отново е изтикан в ъгъла, поставен в ролята на пасивен наблюдател на това, което се случва в сферата на икономиката, как се насажда модела на „успелия” българин/българка, на какво учат децата му в училище и как му се оказва медицинска помощ. Пасивността от страна на гражданите е обаче и най-удобната и лесна стратегия за оцеляване и избягване на поемане на отговорност спрямо близките и непознатите.

Текущи проблеми:

С оглед на специфичната демографска ситуация в страната, която е повлияна от следните отрицателни фактори: общо и относително намаляване на населението на страната за всички години след 1990 г., вътрешна и външна миграция и застаряващо население с променяща се етническа структура, ние – членовете на ПП Българска нова демокрация – споделяме тревожните констатации на специалистите, според които:

- Качеството на образованието в България е под средното за общоприетите европейски стандарти.
- Образователната система не е в състояние да допринесе за постигане на някои от основните цели на съвременното общество, а именно: развитието на индивида в посока пълноценен и щастлив живот, подобряване на обществената среда в посока намаляване на широките пропасти, създаващи непосилни разстояния между цели обществени групи и пълноценно подпомагане на националната икономика чрез предлагане на качества и умения на пазара на труда, които да съответстват на нуждите на работодателите.
- Образователната система страда от недостиг на квалифицирани преподаватели, като същевременно е обременена с разходи по поддръжка на голям учителски състав, чиято ефективност не се подлага на точна оценка.
- Системата на образованието в страната е система на монопол на държавата и нейната бюрокрация, което създава предпоставки за наличие на следните дефекти:
  - липса на реална конкуренция между държавните учебни заведения, както и липса на равнопоставеност между държавните и частните учебни заведения;
  - трайно запазване на ниските стандарти за масовите училища и дефицит на качествени образователни услуги в страната, водещи до „изтичането” на човешки капитал в посока по-качествени системи за средно и висше образование;
  - липса на равен достъп до качествена образователна услуга – в периферните райони с по-ниски доходи, нивото на образование е по-

ниско, докато родителите с по-високи доходи получават достъп до по-качествени учебни заведения;

- липса на контрол от страна на родителите и потребителите на образователни услуги върху състава и качеството на учебния материал, както и върху метода на преподаване, определен на централно административно ниво;

- силна съпротива към нововъведения от страна на образователна бюрокрация и учителските синдикати, които са заинтересована страна в запазване на статуквото;

Нашите приоритети:

Във връзка с това нашите приоритети в областта на образованието са концентрирани върху подобряване на ефективността и качеството на всички дялове на образователната система в посока:

1. Изясняване на механизма на преразпределение на средства и ресурси между отделните учебни заведения.
2. Изясняване на подхода при заплащане на заетите в сферата на образованието и техният брой.
3. Регламентиране на изискванията за прием на ученици и квалификацията на техните преподаватели.
4. Реално овластяване на училищните директори при съставянето на учебните планове и програми за привличане на ученици и техните родители.
5. По-лесен режим на откриване и закриване на училища и университети, процес създаващ конкуренция за потребителите на съответните услуги, както и пренасочване на учениците и студентите към учебни заведения с по-високо качество.
6. Премахване на държавните субсидии за нискоэффективни и непригодни за проектно финансиране организации под шапката на Българската академия на

науките (БАН), когато те допринасят малко за в стопанския и обществен живот на страната.

7. Опростяване на системата за изграждане в академичната йерархия на базата на реални резултати и подмладяване на преподавателския състав.
8. Създаване на възможност и припознаване от страна на държавата за университетите да създават собствени научни кадри по опростени процедури и премахване на Висшата атестационна комисия (ВАК).

Конкретни управленски мерки:

- Насърчаване на откриването на частни заведения за предучилищно образование и детски градини при ясен и опростен регламент и контрол над желаещите да предоставят този тип услуги с цел намаляване на интензитета на проблема с достъпа на родителите до детски ясли и детски градини. Подпомагането от страна на държавата на социално слабите семейства или тези с повече деца е единствено приемливо, когато е за обучение на подрастващите, които иначе при липса на средства от родителите губят тази възможност
- Създаване на програма „Училищен избор”, представляваща въвеждането на реална ваучерна система в българското образование, при която единният стандарт за финансиране включва всички разходи за образованието на учениците и се превежда на училището, в което учат, независимо от това дали училището е държавно или частно (т.е. системата „парите следват ученика”). По този начин ще намалим ефекта на „двойното” финансиране на свободата на избор от страна на родители и ученици къде да продължават своето образование – чрез данъци и доплащане на такси за учебни заведения и частни уроци.
- Оптимизация на системата на превоз на ученици в отдалечени и труднодостъпни райони чрез реална децентрализация на общинските финанси, които най-добре биха разпределили парите си за транспорт и съответно образование спрямо бюджета си.
- Разработване и въвеждане на система на външно оценяване на постиженията на учениците и обвързване на резултатите с финансирането за отделните училища. Комбиниране на тази стъпка с повишаване на автономия за училищата по

отношение на разходването на техния бюджет, избор на учебници, определяне съдържанието на отделните курсове /предмети/ и управление и заплащане на персонала.

- Намаляване на броя на заетите в централната администрация, координираща образователния процес – Министерството на образованието и науката (МОН) и съответните регионални инспекторати с особено ударение върху непедagogическия персонал.
- Стимулиране на работодателите, подпомагащи допълнителната квалификация на своите кадри за обучение през целия живот.
- Създаване на активно работещи кариерни центрове (към университетите или като регионални структури на МОН), които да предоставят пълен набор от услуги за завършващите студенти, така че в период от 6–10 месеца след тяхното дипломиране младите хора да са започнали работа по специалността си. Тази услуга не може да се сравнява с търсенето на работа, извършвано от бюрата по труда. Напротив, подходът, който ще бъде прилаган, е проактивен; целта е да се осигури на бизнеса в страната ресурс от добре подготвени и мотивирани да работят за българската икономика млади хора, които са конкурентноспособни и могат да допринесат за увеличаване на добавената стойност на икономиката. И това е логично, след като в продължение на 4–6 години студентите са придобивали знания, да могат да ги използват и да допринасят за развитието на страната. Тази нова дейност е обвързана и с една от текущите цели на МОН – студентското кредитиране – на практика, при започване на работа след завършване на образованието си, младите хора ще имат прогнозируем начин за изплащане на кредита по тяхното обучение.
- Промяна на Закона за висшето образование, който да спомогне за: опростяване на режима за откриване и закриване на училища и университети, като по този начин ще капитализираме знанията и уменията на хората в образователната система и ще обвържем техните усилия с крайните резултати на труд им – успеваемостта на произведените кадри. Ясно регламентиране на финансовата автономия на висшите училища с изискване на публична отчетност за дейността и финансовото състояние в края на всяка година. Намаляване на държавната

намеса при определянето на броя на студентите по специалности, както в държавните, така и в частите учебни заведения.

- Приемане на изцяло нов Закон за научните степени и звания, който да бъде основан на идеята за разделяне на научното звание от научната длъжност, като водеща роля при провеждането на конкурси за тези длъжности да има научната организация, провеждаща конкурса. В допълнение хабилитациите трябва да се извършват от академичните съвети на съответните научни звена.
- Закриване на Висшата атестационна комисия (ВАК).

4. ДЕЦАТА, МЛАДЕЖТА И СПОРТА

ПОЛИТИКИ ЗА ДЕЦАТА И МЛАДЕЖТА

Нашите приоритети:

Ние от Българска Нова Демокрация вярваме в бъдещето на България, а всички знаем, че то ще дойде с децата и младежите ни. Една от основните цели, които си поставя нашата партия е създаване на условия за нормално и пълноценно израстване и развитие на българските деца и младежи, чрез гарантиране на спокойна и сигурна среда, добра законова база и реализиране на силна държавна политика.

Безспорно е, че децата и младежите са не само най-важните, но и най-уязвимите възрастови и социални групи на обществото ни. Затова е наш дълг и отговорност – на политици, родители и редови членове на обществото да осигурим защитена среда за развитието им като личности. За развитието на децата и младежта трябва да бъдат използвани всички форми за стимулирането им – както по линия на държавната политика, така и по линия на опита на нашите партньори от Европейския съюз и останалите развити страни с добри практики в областта.

Целите, които си поставяме обхващат всички етапи на развитие на децата и младежите – от тяхното раждане до завършване на последната образователна степен и утвърждаването им като пълноценни членове на обществото ни.

Основното, което трябва да бъде направено е изграждането на една силна и последователна държавна политика, която да осигури създаването на нормативните и финансови предпоставки за пълноценното развитие на децата и младежите ни. Наложително е държавата, в лицето на нейните институции, да осигури добрата среда за нашето „бъдеще“, като постави сред основните си приоритети именно политиката в областта на децата и младежите.

Конкретни управленски политики:

- Осигуряване на високо ниво на здравна грижа и достъп на всички деца до здравеопазване;
- Гарантиране основното право на всяко дете да бъде отглеждано в „семейна среда“;

- Развитие на системата за социални услуги за деца;
- Осигуряване на равен достъп на децата до предучилищно възпитание и образование;
- Разработване и развитие на държавни и общински програми „за подпомагане на майчинството“;
- Разработване на политики за интеграция на „децата в риск“ в обществото;
- Подобряване на материалната база в учебните заведения чрез осигуряване на средства от държавните и общинските бюджети, усвояване на средствата по линия на европейските фондове;
- Разработване на програми за превенция и борба с детското и младежко насилие и зависимости, в които да се ангажират всички власти, в т.ч. и „четвъртата“ - медиите,
- Разработване на система от мерки, които да осигурят контрол върху достъпа на непълнолетни до Интернет и да ограничат излъчването на предавания в определени часови зони, съдържащи насилие или определено сексуално поведение;
- Създаване на Омбудсман за децата, с цел осигуряване на независим контрол върху цялата обществена сфера относно закрилата на децата и подобряването на тяхното благосъстояние.
- Защита на детския и младежки труд, насърчаване на младежката заетост, развитие на „младежки трудови борси“, чрез които да се осигурят контакти между бизнеса и специализираните паралелки/учебни заведения преди завършване на последен курс/клас с цел по-бързото и качествено интегриране на младежите на пазара на труда.
- Подпомагане на различните форми на детски и младежки организации чрез предоставянето на материална база и финансово подпомагане за осъществяване на контакти с подобни организации от други страни.

СПОРТ

За изграждането на децата и младежите като пълноценни личности основна роля играе спорта. Това е сфера, която в последните години за съжаление също застава

в страни от основните приоритети на държавната политика. И тук бихме могли да използваме един стар постулат „здрав дух в здраво тяло”, а за да може той да се реализира е необходимо създаването на добра база за развитие на българския спорт във всичките му форми – детско-юношески и ученически, спорт за всички и спорт за високи постижения.

Конкретни управленски политики:

- Изготвяне на пълен анализ, съвместно с всички компетентни държавни институции и обществени организации на актуалното състояние на физическото възпитание и спорта у нас.
- Анализ на състоянието на училищната спортна база - по видове училища, учители, преподаващи в различните степени /начална, основна, гимназиална/, ефективност на часовете за ЗИП и СИП физическо възпитание и спорт, организационна структура и активност на ученическите спортни клубове и др.
- Създаване на условия за развитие и практикуване на организирания училищен и детско-юношески спорт и насърчаването спортуването на децата и младежите, създаване на условия за възстановяване ролята на детско-юношеските школи;
- Повишаване на статута на учителите физическа култура, както и на възнаграждение обвързано пряко с резултатите на училищните отбори при участието им в различни състезания;
- Поощряване инициативността на всички учебни заведения за въвеждането на допълнителни спортни занимания чрез партньорства с неправителствени организации.
- Изработване и стимулиране на механизми за участие на бизнеса чрез публично-частни партньорства и ангажиране на спорните ресурси на общинско ниво с конкретните нужди на различните спортни дейности на прилежащите учебни заведения.
- Подпомагане на спортните и туристически клубове за създаване на повече детско-юношески спортни школи и спортен календар за масов младежки спорт.

- Създаване на условия за финансиране на спортни организации и изграждане и модернизиране на спортни обекти и съоръжения от частни лица чрез предоставяне на данъчни облекчения.

За постигане на поставените цели, е необходимо приемането на редица законодателни промени. Нормативните актове, които се нуждаят от изменение и допълнение са:

- Законът за закрила на детето;
- Законът за семейни помощи за деца;
- Законът за физическото възпитание и спорта;
- Законът за данъците върху доходите на физическите лица;
- Законът за корпоративното подоходно облагане.

Необходимо е и сериозно преработване на текстовете на проекта на Семейен кодекс, както и приемането на Закон за омбудсмана за детето и Закон за младежта.

За постигане на заложените цели е от особено значение и изграждането на работещ механизъм на контрол от страна на компетентните органи на държавната власт и местното самоуправление при осъществяване на политиките в областта на децата, младежта и спорта.

5. КУЛТУРА

Областта на културата трябва да бъде приоритетна за развитието на държавата. Без опазване и популяризиране на спомена за своите корени, всеки народ е обречен на забравя. Още повече, че в 21 век, когато глобализмът размива границите, като същевременно поставя нови, заличаването на традиционни обичаи, спомени, исторически артефакти и забележителности – културно-исторически и природни, само ощетява и без това ограбеното ни и занемарено културно наследство.

Нашите приоритети:

Аргументите за инвестиране в културата се нуждаят от преформулиране съгласно новите обществени, социални и икономически реалности на 21 век, по начин, който целенасочено да търси съчетаването на естетическите и ценностните критерии с образователни, социални и икономически доводи, в името на постигането на голямата цел – открояване на значението на културата за бъдещото благосъстояние на България. Подобен резултат може да бъде постижим само в рамките на сериозен национален дебат, включващ представители както на всички професионални среди, имащи отношение към културата, така и на граждански организации. Дебат, който да очертае пред цялото общество желаната промяна, която културната политика се стреми да постигне в следтоталитарния период. В крайна сметка, всички обсъждания, на които ние желаем да поставим началото, трябва да дадат отговор на фундаменталния въпрос: от каква култура България се нуждае и може ли да си я позволи.

Ние от БНД заявяваме, че за нас сферата на националната култура има основно значение. Считаме, че тя трябва да бъде издигната като приоритет, без това да означава нейното елитизиране и превръщането ѝ в затворена, неподлежаща на промени сфера. Като истински патриоти и родолюбци, ние сме убедени, че народ, който не познава и не тачи миналото си не може да гради бъдещето си! България е страна, наследник на древни култури и цивилизации. Страната ни стана част от ЕС като носител на хилядолетна история и култура. За утвърждаване на нашата национална идентичност в ЕС е необходима активна патриотична позиция, изградена на основата на познаване на българската история, национално самочувствие и политика на защита на националните интереси на България в ЕС. Именно за да запазим нашето минало и да помним завета и

примера на нашите предшественици, ние ще работим неуморно за възраждането на националната култура във всичките ѝ аспекти. Конкретните мерки, които предлагаме, за да изпълним това свое програмно намерение, са посочени по-долу:

Конкретни управленски мерки:

- Въвеждане на регистър за дарителските акции, съдържащ подробен опис на предметите, които биват дарявани.
- Текущ контрол върху пазара на произведения на изкуството и антики с цел намаляване на процента незаконни сделки с нерегламентирани предмети, добити чрез иманярство и/или кражба.
- Еднократна регистрация на малките частни колекции, съдържащи обекти и предмети на изкуството с археологическа и културно-историческа стойност. Това е задължителна стъпка преди налагане на ясни правила и регламентиране на липсващия в момента законен пазар на антики, който да спомогне за разграничаването на добросъвестните от недобросъвестните колекционери
- Изработване на комплект от мерки, третиращи правото на собственост върху терени, в които са открити артефакти и/или запазени обекти с културно-историческо значение. Ускоряване на процедурата по отчуждаване на такива терени, при несъгласие на собственика за изкупуване на терена от държавата по пазарни цени след експертна оценка на имота/имотите.
- Изработване на пакет от облекчения за тези граждани и фирми, които инвестират средства за консервацията и реставрацията на културни ценности, както и за тези, които желаят да направят дарения в полза на работата на музейната система.
- Промени в Наказателния кодекс (НК), в частта му за културните ценности, които да са в посока увеличаване на наказанията за престъпления, свързани с тези ценности, съгласно практиката в останалите държави от ЕС.
- В допълнение – промяна на Закона за културно-историческото наследство и Закона за паметниците на културата и музеите с въвеждането на строги санкции за иманяри, инкриминиране на нерегламентираната употреба на всякакви средства, служещи за незаконно посегателство срещу културно-

исторически обекти (металотърсачи и сценери). Подобряване на защитата на българското културно-историческо и художествено наследство чрез законодателно уреждане на частните колекции, регламентиране на придобиването и стопанисването на подобни колекции и доказване на произхода на средствата за това придобиване.

- Преодоляване на сериозния недостиг на управленски умения, както и необходимостта от формиране на нова култура на публична администрация. Уменията, нужни понастоящем на културните мениджъри, като например способността за управленско стратегическо планиране, за маркетинг и предприемачество, са все още дефицитни като разпространение в сферата на културата както поради условията на работа, така и поради ниското заплащане.
- Преосмисляне ролята на читалищата като ключов фактор за развитието на културата и насърчаване и подпомагане на тяхното участие като бенефициенти и/или подизпълнители в усвояването на средства по оперативните програми на Европейския съюз – Конкурентноспособност и Развитие на човешките ресурси.
- Децентрализация на културата – да се активира и мотивира местната власт, за да се подготви паралелна местна културна стратегия, която да се вписва в макрорамката на националната, но като отчита местните нужди, специфики и уникални особености.
- Ангажиране на по-широк кръг представители от областта на културата, особено неправителствени организации, които както в изработването, така и в последващото изпълнение на подготвените планове. Само общество, което е пряко ангажирано в опазването и развитието на своята култура може да проявява загриженост за нейното опазване и препредаване на поколенията!
- Подпомагане процеса на прехвърляне на ресурс от страна на общините към структурите на гражданското общество, НПО и към частни културни субекти. Целта на подобна мярка е равнопоставеност между общинските и частните културни формации що се касае до достъпа до финансиране през съответната община.
- Преразглеждане на Закона за народните читалища с цел “отваряне” на тези уникални за българския бит и култура институции за широко обществено участие. Прекратяване на сегашната порочна практика на превръщане им в

затворени територии, в които назначени лица се разпореждат самоволно, защитени от закона, без да се провеждат събрания и без да се допускат външни граждани, желаещи да се включат в дейността на читалищата. Недопускане на политизация на дейността на народните читалища и използването им за скрити партийни организационни цели.

- Обединяване на „културните индустрии”, които да поставят проблемите си пред обществото като цялостен пакет, а не „на парче”.
- Изграждане на образ на България като привлекателна европейска дестинация с възможност за развитие на културния туризъм .
- Въвеждане в дългосрочна перспектива на данъчни стимули за финансиране на областта на културата, които да намерят своето място в данъчните закони, съобразно изискванията на европейското данъчно право и възможностите на държавния бюджет.
- Промяна на държавното мислене в областта на културата и на последното й място в списъка на приоритетите на държавата, с отделени едва 0,6 % от бюджета. Поставяне на ударение върху опазването и съхраняването на културното наследство.
- Създаване на регламент за управление на паметниците на културата. Това важи в особена степен по отношение на придобиването, ползването и разпореждането с движими и недвижими паметници на културата.
- Регламентиране на публично-частните партньорства в сферата на културното наследство. Дефинирането на този механизъм ще облекчи съдбата на стотици обекти от национално културно-историческо наследство, които посредством концесии биха могли да бъдат успешно съхранени от природните стихии и иманярството.
- Предизвикване на широк обществен диалог за постигане на съгласие по отношение на важни спорни въпроси от българското културно-историческо минало.

IV. ГРИЖА ЗА ЗДРАВЕТО, БЛАГОДЕНСТВИЕТО И СОЦИАЛНАТА СТАБИЛНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ

6. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ:

Преуспяващата нация е здравата нация. Неправилно е да се счита, че общественото здравеопазване е приоритет главно на левите – десницата просто залага на повече практичност и резултатност в тази сфера за сметка на търсенето просто на популярни предложения. Целта на държавната политика в здравеопазването е да даде максимално добра възможност на всеки гражданин да се възползва от съществуващите достижения на медицината. Тази възможност трябва да се основава на: личен избор на пациента; свобода на реализация на лекарите и другите здравни работници; разгръщане на здравното предприемачество на основата на конкурентност, приспособимост и новаторство в предлагането на здравни услуги и въвеждането на нови технологии; ефективност и прозрачност в харченето на публичните средства и регулативна намеса на държавата само до определен размер и единствено, когато е нужно.

Анализът на социално-икономическите и демографски показатели в България показва, че липсата на реформа в здравната сфера влошава показателите за състоянието на населението у нас. Това отхвърля всякакви съмнения, че реформирането на сектора трябва да продължи задължително напред. Ясно е, че застоят ражда лошите резултати, независимо от твърденията, че системата е консервативна и не бива да се бърза при нейната промяна. Изоставането в реформата налага вземане на някои неотложни мерки, а поради сложността на необходимите промени е нужно приемането на стратегия за здравеопазването и осъвременяване на здравната карта най-малкото за един обозрим период от време за 4 до 8 години. Разбира се, най-доброто решение би било изготвяне на стратегия, приета със съгласието на обществото, за един много по-дълъг период от време. Прегледът на групите от мерки, които трябва да бъдат осъществени за подобряване на резултатите от процесите на здравеопазване в България, сочат, че е необходим преди всичко цялостен подход. Не е възможно в системата на здравеопазване да се променят само някои параметри и да се прилага сегашната практика на реформа “на парче”, защото това ще доведе до още по-голямо влошаване на общата картина.

Нашите приоритети:

1. Подобряване на здравните показатели за състоянието на населението в България чрез оптимална организация на здравеопазването в страната.

Гарантиране на адекватно финансиране и рационално използване на публичните средства за здравеопазване;

2. Осигуряване чрез различни мерки на равнопоставен достъп до здравеопазване за всеки български гражданин. Разбира се, това трябва да стане с убеждението, че всяка дейност в здравеопазването се заплаща, че няма безплатно здравеопазване, а има солидарно предплатено здравеопазване.

3. Повишаване на ролята на профилактичната медицина с ясно разписани отговорности на държавата по осигуряване на първичната, вторичната и третичната профилактика.

4. Разделяне на отговорностите на държавата, осигурителните институции и гражданите със съответната финансова рамка, финансиране и санкции при неизпълнение на съответните отговорности.

5. Възстановяване на договорното начало между съсловните организации в здравеопазването и държавните институции, като по този начин се възстанови практиката всички решения да се вземат след преговори между НЗОК и представителите на българските лекари, зъболекари, медицински сестри и здравни работници.

6. Възлагане на водещата роля на съсловните организации на изпълнителите на медицинска помощ в системата за осигуряване на качеството на медицинските услуги. Залягане на тази роля в основата на един истински работещ контрол. В гилдията именно съответните специалисти най-добре познават критериите за качество на медицинското обслужване и контролът от тях би бил най-адекватен. Съвсем естествено е съсловието да разпознава в най-добра степен непрофесионалното поведение и да се стреми да го премахне с оглед запазване на своя авторитет.

7. Въвеждане на регламентираното доплащане в българската здравна система със защита на социално слабите като крачка в посока на намаляване на монопола на НЗОК и активизиране на доброволните здравноосигурителни фондове.
8. Преструктуриране и оптимизиране на системата по пазарни принципи за сметка на досегашните централизирано-административни механизми – освобождаване на приватизацията на лечебни заведения и/или запазване на публична собственост върху болничната инфраструктура и концесиониране на дейността им.

Конкретни управленски мерки:

Реорганизация и промяна във функциите, ролята и взаимоотношенията на основните субекти в българската здравна система:

- Освобождаване на Министерство на здравеопазването (МЗ) от нехарактерни и непривични функции. Преотстъпване на част от отговорностите на държавата в сферата на здравеопазване на НЗОК и предаване на част от привилегиите ѝ на съсловните организации на лекари, дентални лекари, фармацевти и други медицински специалисти за осъществяване на общи дейности по здравеопазването в страната;
- Прекратяване на процеса на “одържавяване” на НЗОК с преобладаващо участие на представители на държавната власт с нейните ръководни органи. Връщане към системата на управление на една обществена национална здравноосигурителна каса чрез промяна в Закона за здравното осигуряване и налагането в Общото събрание на Касата на равнопоставено участие на представители на пациентски организации, съсловни организации и държавни институции.
- Формиране на т.нар. касова цена, която Касата заплаща – това може да стане с определения от МЗ основен пакет и при съответните преговори с изпълнителите на медицинска помощ, в координация с наличния бюджет на НЗОК, гласуван от НС, в зависимост от натрупаните здравноосигурителни вноски и приноса от държавния бюджет.

- Организиране от държавата на система от превантивни широко-мощабни действия по отношение на социално значими заболявания с цел постигане на по-ефективно здравеопазването с оптимално използване на финансовия ресурс.
- Преминване на съсловните организации към функция на камара, което означава:
  - участие в изготвянето на стандартите на съответните медицински дейности със специалисти от структурите на съсловните организации;
  - организиране на постоянното обучение на своите членове с проследяване на резултата от това обучение, при спазване на съответните изисквания и организация, включително и при сключване на съответни договори за такова обучение с медицинските университети и техните подразделения;
  - изготвяне и приемане на правила за добрата медицинска практика, които по-късно да бъдат проследявани от комисиите по етика на съответните организации.
- Доразвиване на компонентите на системата за осигуряване на качеството и разпределяне на ролите по тяхното изпълнение:
  - усъвършенстване на модела на акредитация;
  - правила за клиничен мениджмънт;
  - въвеждане на оценката на медицинските технологии, фармако-икономически анализи и стандарти;
  - правила и ръководства за предписване на лекарства, концепцията за медицина, основана на доказателствата, мерки, които в значителна степен биха допринесли за повишаване на ефективността на здравната система на макро- и на микро-ниво за постигане на по-добри резултати при лечението на отделния пациент;
  - създаването на институт или агенция по качеството, с цел да се извършват проучвания, анализи за медицинска ефективност и икономическа целесъобразност на медицинските дейности при гарантиране на високо качество и да се разработват стандарти.

- изграждането на система за оценяване на болничните резултати и тяхното публикуване, което ще доведе до насърчаване на конкуренцията между болниците, до навременно информиране на пациентите и възможност за активен избор.
- Подобряване на законовото регламентиране и спазване на правата на пациентите в България чрез:
  - прилагане на европейската харта за правата на пациентите с 14 фундаментални права;
  - приемане на Закон за защита на правата на пациентите;
  - въвеждане на длъжността омбудсман в лечебните заведения;
  - създаване на организация за контрол на спазването на правата на пациентите.

Повишаване на ефективността на управление на финансовите ресурси в здравната система:

- Осигуряване на необходимото финансово обезпечаване на основния пакет НЗОК, включващ списъка с клинични пътеки, чрез:
  - увеличение на здравноосигурителната вноска най-малко с 2 % – разбира се, увеличаването на вноската трябва да бъде съчетано с продължаваща реформа в системата;
  - помощ от държавния бюджет по приоритетни програми, които ще покрият голяма част от скъпоструващи дейности на лечебните заведения независимо от тяхната собственост;
  - регламентиране на доплащането и организирането му под формата на доброволно здравно осигуряване.
- Възстановяване на договорното начало между НЗОК и изпълнителите на медицинска помощ – Предмет на НРД трябва да са права и задължения на страните, права и задължения на осигурените лица, видове медицинска и стоматологична помощ, заплащана от Касата в полза на тези лица, определение за изпълнители на тази медицинска помощ, условие и ред за сключване на договори, качество на медицинската помощ, документация и документооборот,

лекарствата, медицинските изделия, заплащане напълно или частично от НЗОК.

- Разширяване на програмите на МЗ за финансирането на приоритетни за България и гражданите ѝ дейности, свързани със здравеопазването – това се отнася особено до скъпоструващи дейности, продължително лечение и лечение на специфични заболявания.
- Извършване на задълбочен преглед на данъчното законодателство и в рамките на една обща стратегия за повишаване на публичните разходи в сектора да се направи възможната промяна, която да стимулира дарителската дейност. В допълнение на това е необходима промяна на Закона за лечебните дейности с цел създаване на възможности за откриване от фондации на лечебни заведения с нестопанска цел.
- Въвеждане и институционализиране на Националните здравни сметки (НЗС) като инструмент, подпомагаш вземането на управленски и политически решения по отношение на здравното планиране, финансиране и оценка, с цел усъвършенстване и по-добро функциониране на здравната система.
- Изграждане на интегрирана информационна система, обхващаща както всички звена и участници в системата на здравеопазването – НЗОК, Министерство на здравеопазването, НОИ – така и осигуряваща ѝ връзки с други системи и институции като съдебната власт, тази на митниците, на МВР, на европейски структури.
- Приемането на Национална стратегия за електронно здравеопазване, като инструмент за информираност, достъп и качествено медицинско обслужване на гражданите. Тази система ще гарантира надеждното управление на различните информационни потоци в системата – медицински и финансов.
- Замяна на сегашната система на “клинични пътеки” чрез въвеждането на т.нар. Диагностично-свързани групи (ДСГ) като механизъм на заплащане за дейност, който да позволява по-добро управление на ресурса и постигане на по-добро равновесие между финансови възможности и медицински потребности.
- Промяна на Закона за здравното осигуряване с въвеждане на регламентирано доплащане в българското здравеопазване. В допълнение промяната трябва да предвижда образуване на фонд към Министерство на труда и социалната

политика за доплащане от страна на държавата за граждани в неравностойно положение.

Преструктуриране на здравната сфера, подобряване на лекарствената политика и модернизиране на здравноосигурителния модел

- Актуализация на т.нар. здравна карта като механизъм за реструктуриране в сектора. Предварителна подготовка за оформяне на една здравна карта трябва да включва:
  - гарантиране на свободната конкуренция на болниците, независимо от собствеността им;
  - освобождаването от опека на общински и държавни болници, сключване на договори с персонала, който получава правото да избира ръководител на болницата, освобождаване на конкуренцията и свободния избор на лекарите;
  - комплексно решаване на проблемите на спешната и на първичната медицинска помощ като отговорност на семейните лекари, поддържана чрез финансови стимули и организационни мерки;
  - освобождаване от опека на специалистите в медицинските центрове и ДКЦ, които работят днес като общински лекари;
  - създаването на мобилни екипи от специалисти по програми на МЗ, както и на мощни медицински центрове, включително за еднокласова хирургия;
  - използване на принципа „време, население и заболяемост”, а не на досегашния – “километри отдалеченост”.
- Премахване на забранителния текст в Закона за лечебните заведения, възпрепятстващ възможностите за приватизационни действия с активи на лечебните заведения.
- Освобождаване на приватизацията на лечебни заведения, основано на принципното разбиране, че тя се прави, за да се подобри медицинската помощ и грижата за нуждаещите се в съответния регион. Предшестващо на всяка

приватизация на голяма болница от подробен анализ, оценка на обстоятелствата в движение, демографските процеси.

- Анализ и промяна на законодателството, с което да се позволи преобразуване на собствеността и използване на концесионирането на лечебни заведения като инструмент за реструктуриране.
- Въвеждане на механизма на дългосрочните наеми, с които се отдават лечебните заведения на колективите и екипите от лекари, работещи в тях като първа стъпка на приватизационния процес.
- Изграждане на икономически и научнообоснована стратегия за лекарствена политика, която да се подчинява и да е съобразена с европейските норми и директиви, но едновременно да отговаря на обществено-икономическите и социални условия в България. Главни нейни цели трябва да бъдат:
  - запазване на разходите за лекарства при нарастване на разходите за здравеопазване (процентно намаление);
  - създаване на единен позитивен и реимбурсен лекарствен списък, в който включването на медикаменти да почива на обосновани и обективни критерии, включително и на т.нар. медицина на доказателствата;
  - въвеждане на структура за оценка на качеството на медикаментите и различните видове лечение и от там – провеждане на лекарствена политика, съответна на потребностите и базирана на решения, основани на доказателства..
- Изграждане на Институт по качеството, който да е независима от МЗ и НЗОК структура. Неговата задача ще е да провежда анализи и изследвания относно качество, ефективност и фармакоикономически показатели на лекарствените средства и на лечебните методи.
- Промяна на законовите текстове, с които се регламентира регулацията на цените на лекарствата и освобождаване на тяхната естествена регулация, основаваща се на пазарни механизми. В допълнение на това – намаляване на ДДС върху лекарствата.
- Подобряване на здравноосигурителния модел и разбиване на монопола на НЗОК чрез:

- активиране на ресурси в задължителното здравно осигуряване чрез въвеждане на допълнително задължително здравно осигуряване като втори стълб в системата и чрез доплащане;
- извършване на задължителното (общественото) здравно осигуряване от частните фондове с редица държавни регулации и надзор, както и гарантиран задължителен пакет и други механизми, осигуряващи солидарност и достъп.

В заключение на изброените стратегически мерки е необходимо да се каже, че използването на различни инструменти за реструктуриране и оптимизиране на здравноосигурителния модел трябва да е насочено към подобряване на достъпа на населението до медицинска помощ, до повишаване на качеството на медицинските дейности, до стимулиране на конкуренцията между лечебните заведения и медицинските специалисти. Всички тези цели могат да бъдат изпълнени тогава, когато процесите на внедряване на ДСГ, на използване на инструменти, като приватизационни процедури, концесиониране или промяна на начина на управление, бъдат използвани в един стратегически план, след изготвяне на стратегическите насоки за развитие на здравеопазването в страната и произтичащата от тази стратегия здравна карта. Само при такъв комплексен подход с използване на най-добрите примери от европейския мениджмънт, с анализ на нуждите на населението от определен тип лечебни заведения в различни региони на страната, оформени в здравна стратегия и здравна карта, и със съобразяване с възможностите на родната икономика, чрез оптимален процент на публичните разходи за здравеопазване от общите здравеопазни разходи в страната, може да се разчита на изпълнение на набелязаните цели.

7. СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА

Нашите приоритети

Десните виждания за социална политика не могат да се конкурират с тези на левицата по отношение на краткосрочния популярен ефект. Силата на дясната социална политика обаче е в ефективността и ползите, които носи за обществото в дългосрочен план. В този смисъл нашата политика в социалната сфера се основава на няколко предпоставки:

1. Пенсионната система в една държава трябва да мотивира работещите да заделят адекватна част от своите доходи, за да осигурят своят добър живот на старини. Пенсионното осигуряване трябва да се разглежда не като форма на преразпределение на доход, а като вид спестяване – човек трябва да знае, че не от държавата и нейните преразпределителни решения, а от сумата на средствата, които е заделил, докато е бил млад и продуктивен, ще зависи какво ще получава, когато е възрастен и неработоспособен.
2. Категорична промяна в политиката по насърчаване на раждаемостта в българските семейства, преди всичко с материални и административни стимули. Провеждане на постоянна и дългосрочно планирана разяснителна и образователна работа сред ромското население за контролиране на раждаемостта и с това – намаляване на броя на изоставените или предоставените на държавата за отглеждане и възпитание деца.
3. Отношението към хората с увреждания, възрастните и децата, лишени от родителски грижи, е критерий за зрелостта и развитието на едно общество. Държавата и обществото са отговорни за онези негови членове, които не могат да справят сами с осигуряване на средства за своето съществуване. Те трябва да осигурят помощта и подкрепата за достойното съществуване на тези граждани. Отговорната солидарност и милосърдието е основна характеристика на дясноцентристкото социално мислене.
4. Програмите за социално слаби и безработни не бива да се разглеждат като общ инструмент в борбата с бедността, а като действия в подкрепа на конкретни

целеве групи, които по различни причини не могат да се интегрират в стопанския живот в определен момент. Големият въпрос на социалната политика не е “колко” пари се отделят за програми, а как наличните средства да бъдат най-рационално и ефективно оползотворени.

5. Държавното подпомагане не трябва да създава зависими хора и поводи широк кръг от граждани да губят шанс за собствена реализация и развитие. Поползотворният подход е политиката, целяща създаване на среда, която благоприятства трудовата заетост и развитието на активен и отворен пазар на труда.

Пенсионната реформа

Понастоящем българската пенсионна система е подложена настрада от сериозни проблеми. Пенсии са ниски като дял от работната заплата в страната, въпреки високата осигурителна тежест, понасяна от работещите и техните работодатели. Осигурителната система все още е основана на съотношението между работещи и пенсионери, което обаче е почти 1:1 – вероятно най-ниското в Европа, а дори и в света. От 8 години в България се извършва пенсионна реформа, чиято най-важна стъпка беше въвеждането на т.нар. втори стълб на пенсионната система – част от дохода на всеки работещ, роден след 1959 г, се внася задължително в частен пенсионен фонд. Въпреки че това е огромна крачка в правилната посока – към увеличаване дела на спестовния елемент в пенсионната система – вноската, която постъпва в личните пенсионни сметки на осигурените, е около два пъти по-малка от необходимата за дългосрочно стабилизиране на пенсионната система. За осем години реформата не успя да стигне твърде далеч – в момента едва 5% (което според данните на Световната банка е сред най-ниските нива в региона) от дохода на работещите българи влизат в частния фонд (при 18% в държавния фонд плюс значителна субсидия). Икономическите анализи показват, че този процент все още не гарантира получаване на пенсия по втория стълб на системата. Това в комбинация на разходопокривния характер на българската пенсионна система естествено води до липса на достатъчен стимул за осигуряващите се да се осигуряват върху по-голяма сума, поради неяснота какви ще са личните ползи от това и поради преразпределителната схема на цялата система. Тоест този, който плаща

повече, не получава повече блага, а за всички се гарантира средно ниво в някакви граници.

Основният проблем на българската пенсионна система се крие в нейния разходопокривен характер. Тя предполага солидарност между поколенията и според нея сегашните работещи трябва изцяло да издържат пенсионерите. Но в условията на застаряващо население системата е обречена на фалит. В момента 100 осигурени в частния сектор издържат 93-ма пенсионери. В перспектива може да се стигне до положението един осигурен да трябва да издържа повече от двама пенсионери. Това неминуемо ще се окаже непосилен товар за работещите. Ясно е, че единственото решение при сегашната система ще бъде държавата да прибегва във все по-голяма степен до общите приходи в бюджета, т.е. до всички данъкоплатци, за да изплаща пенсиите. Тази отрицателна тенденция е необратима, защото населението не се подмладява, а застарява. Допълнително според прогноза на Националния осигурителен институт, човек, който се пенсионира след около 40 години, ще получава пенсия, равна на около 25 % от средния доход в страната. За сравнение трябва да се обърне внимание на факта, че в момента средната пенсия в страната се равнява на около 38–40 % от средния доход и при това няма съмнение, че пенсиите са много ниски. С други думи, според прогнозите на НОИ след 40 години един пенсионер ще е с по-нисък относителен доход, отколкото е в момента. Това са само част от тревожните факти, но те са достатъчни да покажат, че е наложителна спешна реформа в системата на пенсионно осигуряване.

Конкретни управленски мерки:

Параметрите на реформата трябва да бъдат насочени към плавно преминаване от сегашната разходопокривна система, с преобладаващо държавно участие, към частна капиталонатрупваща пенсионна система. Положителните характеристики на тази система са, че при нея работещият човек натрупва капитал под формата на индивидуални спестовно-осигурителни вноски в лична сметка (лична партида) и при достигане на определена възраст получава пенсия във вид на доживотен или срочен анюитет или под формата на натрупани спестявания, с които може да се разпорежда. При нея има пряка връзка между личния принос на всеки осигуряващ се и размера на пенсията, която ще получава, защото колкото по-рано човек е започнал да се осигурява

и колкото по-големи са вноските, които прави, толкова по-голяма ще е натрупаната сума по личната партида. Освен това нито политическите решения на управляващите, които в момента са на власт, нито демографските тенденции оказват пряко влияние върху размера на пенсиите. В допълнение – този вид пенсионна система дава възможност за създаване на капитал в икономиката, поради факта, че осигурителните вноски по същество представляват спестяване, което до настъпване на пенсионна възраст се инвестира в активи, носещи възвращаемост. По този начин пенсионните вноски престават да се приемат от осигурените за данък върху труда, който да води до увеличаване на данъчното бремене върху тях. Една от големите положителни характеристики при тази система е, че средствата по личните партиди са собственост на осигурения и могат да се прехвърлят и наследяват, като това създава допълнителен стимул. Необходимо е провеждането на разяснителна кампания, която да запознае гражданите с всички положителни страни на капиталонатрупващата пенсионна система и по този начин да се предизвика обществено обсъждане за нейното възприемане в България.

Реформата трябва да се реализира чрез поредица от стъпки, които да целят:

- Постепенно намаляване на осигурителната тежест с тенденция да се достигне до 15%.
- Постепенно увеличаване (минимум с 1% на година) на пенсионната вноска, която да отива в частен фонд (т.нар. втори стълб) с тенденция в бъдеще сегашната вноска от 5 % да бъде удвоена и да достигне 10 %.
- Подобряване на нормативната база, определяща правилата за функциониране на пенсионните фондове по отношение на:
  - свободния избор на пенсионен фонд и избора на доходност и ниво на риска от спестителите;
  - по-либерална регулация на частните пенсионни фондове за инвестиране на средствата в доходоносни активи;
  - регулиране на възможностите за инвестициите на пенсионните фондове в чужбина;

- оценка на инструментите и стойността на портфейлите на всеки пенсионен фонд.
- Увеличаване на пенсионната възраст, съпроводено с продължаване на икономическите реформи и дерегулиране на пазара на труда.
- Продължаване на изплащането от бюджета на пенсиите на гражданите, на които предстои да се пенсионират в скоро време или вече са пенсионери, като се приемат механизми за ежегодно индексирание на размера на сумите.
- Разработване на ясен разчет за необходимите средства, които под формата на част от приватизационните приходи и бюджетни излишъци ще влизат в т.нар. Сребърен фонд. Целта е създаденият ресурс да улесни постигането на дългосрочна стабилност чрез поемане на разходите по извършване на реформата в пенсионната система.

Предприемането на подобна промяна в българската пенсионна система едновременно ще гарантира пенсиите на сегашните пенсионери, ще осигури дългосрочна стабилност на пенсионната система и в същото време ще намали данъчно-осигурителното бреме на сегашните работещи. В резултат би имало повече спестявания под формата на средства, натрупани в пенсионен фонд, които носят доходност, както и повече стимули за труд, предприемачество и инвестиции вследствие на по-ниското облагане.

Социално подпомагане

Социалните помощи трябва винаги да се разглеждат като “временно състояние”, а не като дългосрочен житейски хоризонт. Държавната намеса, регулираща неравенството и установяваща справедливо разпределение на богатата, има единствената цел да спомогне за образованието и квалифицирането на гражданите в неравностойно положение, да отключи тяхната инициативност и да премахне изкуствените пречки, които възпрепятстват изявата на техните възможности. Не бива да се води политика, която постепенно може да превърне българската социална система в такава, в която определени групи изискват да им бъдат зачетени или дарени наготово блага, на които мнозинството от хора не се радват, без да е изпълнено определено задължение или работа. Дори инициативността да не може да се прояви и разгърне в настоящия момент,

все пак това е идеята на справедливото разпределение и подпомагане в дългосрочен план. България има нужда от такава социална система, която да подкрепя активността и да подтиква към дейтелност. Поради тази причина ролята на социалната политика трябва да бъде в подкрепа на онези, които нямат работа, но не по начин, който ги кара да са пасивни получатели на социални помощи и по този начин да бъдат изключени от пазара на труда. Защото е по-справедливо както за цялото общество, така и за всеки отделен негов член, ако той или тя работят и създават блага, а не просто биват социално подпомагани за своята липса на активност.

Конкретни управленски мерки:

- Задължително обвързване на критерия за получаване на помощи с извършването на определен труд.
- Обвързване на получаването на социални помощи при безработица с включване в образователни и преквалификационни курсове на подпомаганите лица.
- Продължаване на политиката на обвързване на получаването на социални помощи от родители с редовната посещаемост на децата им в училище.
- Повишаване периода за възстановяване на правото за получаване на социални помощи след изтичане на законоустановения срок от 18 месеца.
- Въвеждане на максимален срок от 36 месеца за получаване на социални помощи за един човек през целия му живот.
- Засилване на контрола в социалната система с цел намаляване на злоупотребите от страна на недобросъвестни получатели на помощи.

Грижа за децата с увреждания и специални нужди

Специално внимание заслужава да се обърне на грижата към децата с увреждания и специални нужди, които биват отглеждани от своите биологични или от приемни родители или са настанени в специализирани домове. Положителната насока на действие е въвеждането на западната практика на отглеждане на тези деца от техните

собствени или приемни семейства в защитени “селища” от различен тип. Тази практика обаче на този етап не може да се приложи адекватно у нас и нейното въвеждане ще се реализира в перспектива. Докато това стане, е необходимо да се положат усилия за подобряване на условията в съществуващите социални институции, както и да се усъвършенства модела на подпомагане на родителите, отглеждащи деца със специални нужди и увреждания. В допълнение трябва изрично да се спомене, че е недопустимо домовете за отглеждане на деца с увреждания и специални нужди да запазят сегашното си отдалечено местоположение. Това, което трябва да се направи, е те да бъдат преместени в нови комплекси, близо до големите градове. Преместването е нужно, за да могат да се използват по-големите възможности, които градовете предлагат по отношение на налични социални заведения, центрове за рехабилитация, медицински центрове и специалисти в различни области (социални работници, лекари, специални педагози, психолози и т.н.). Преместването в близост до големите градски центрове ще спомогне за по-чести социални контакти на тези деца, което ще улесни тяхното приобщаване към обществото. Ще бъде по-лесно и включването на доброволци, които да помагат в заведенията. Освен това е необходимо да се прекрати практиката на изпращане на децата с увреждания и специални нужди в останалите още от социалистическо време социални заведения в труднодостъпни места, далече от погледите ни като граждани и общество.

Конкретни управленски мерки:

- Стимулиране на разкриването и засилването на ролята на недържавните заведения за социални услуги.
- Разкриване на дневни центрове и центрове за социална рехабилитация и интеграция на деца с увреждания във всички областни градове.
- Започване на процес по преместване на домовете за деца с увреждания и специални нужди в нови комплекси в близост до или в големите градове.
- Насърчаване на създаването и обединяването на граждански структури, осигуряващи и координиращи доброволческа дейност в домовете за деца с увреждания и специални нужди.

- Разработване на разчети в Държавния бюджет за осигуряване на значително повече средства за подобряване на условията в домовете, за режимните им разноски, както и за заплати и осигуровки на персонала.
- Подготовка на законодателни промени за повишаване на отпускните средства за родителите или осиновителите, отглеждащи деца с увреждания, както и признаване на времето за това отглеждане за трудов стаж.

V. ОСИГУРЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ И НАЦИОНАЛЕН ПРОСПЕРИТЕТ

8. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА И ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА

Забавянето на реформите в публичния сектор и непоследователността в икономическата политика на управляващата коалиция водят до постепенно, но неизбежно изчерпване на възможностите за растеж на икономиката и доходите. Предизвикателствата пред българската икономика в условията на членство в ЕС и промените в глобалната икономическа среда поставят нови проблеми, които не могат да се решават с отлагане и половинчати мерки. Без бързи реформи за намаляване на държавните разходи и осигуряване на нормална среда за бизнес и инвестиции ефектите от намаляването на данъците и осигуровките през последните години бързо ще бъдат изчерпани и България ще понесе негативите от „тежко приземяване” – забавяне на растежа, висока инфлация, спад на чуждестранните инвестиции и на цените на местните активи.

Предизвикателства и текущи проблеми

Последните два управленски мандата донесоха някои безспорни успехи за българската икономика – добър икономически растеж, високи нива на чуждестранни инвестиции, последователно намаляване на преките данъци за гражданите и бизнеса, повишаване на заетостта, подобряване бизнес средата и намаляване на рисковете след присъединяването на страната към ЕС. Въпреки това коалиционният формат на управленията наложи баланса на интереси между различните политически сили в двете последователни коалиции, който доведе до значително забавяне на реформите в бюджетния сектор и до възприемане на непоследователна политика. Този процес се засилва по време на управлението на трипартийната коалиция, водена от БСП. Необходимите пазарни стъпки за модернизирание на страната бяха целенасочено спирани и отлагани.

Непоследователната политика и спирането на реформите бавно, но сигурно води страната към постепенно изчерпване на възможностите за растеж на икономиката и я

обрича на бърза загуба на конкурентоспособност и на бавен процес на конвергенция на доходите.

България е изправена пред няколко краткосрочни и дългосрочни заплахи, от чието решаване ще зависи икономическото и социалното развитие на страната в следващите няколко десетилетия.

Краткосрочни заплахи

Краткосрочните заплахи за макроикономическата стабилност на страната са свързани с увеличаващия се дефицит по текущата сметка и нарастващата инфлация.

Дефицит по текущата сметка:

В дългосрочен план дефицитът по текущата сметка е проблем за липсата на конкурентоспособност на икономиката и следователно мерките на едно правителство за преодоляването му трябва да се насочат именно към това да се създаде подходяща среда за правене на конкурентноспособен бизнес, а не просто към формиране на фискални буфери.

Въпреки регистрираните рекордни нива на инвестиционна активност в България през последните шест години, нивата на икономически растеж се запазват сравнително ниски на фона на балтийските страни, което означава по-малка ефективност на инвестициите.

Има достатъчно основания да се смята, че голяма част от инвестициите се насочват към производство на нетъргуеми стоки, които не увеличават потенциала на страната ни за износ и в дългосрочен план България трудно ще намали външните си дисбаланси до устойчиви нива на безболезнено уравнивяване на икономиката.

Инфлация:

Инфлацията в България през последните няколко години значително се отклонява от Маастрихтските критерии, което може да означава отлагане на приемането на еврото до 2015 г.

Практиката в последните две години на натрупване на излишък над предвидения води до харчене на огромни средства в края на годината, които увеличават инфлацията. Това противоречи на икономическия смисъл от трупането на излишък и създава инфлация.

Дългосрочни заплахи

В дългосрочен план най-съществените проблеми пред устойчивото икономическо развитие на страната е забавянето на реформите в публичната сфера – образование, здравеопазване и административна реформа. Намалването на данъците и осигуровките беше добра стъпка, която обаче има ограничен хоризонт на действие. Липсата на подходяща среда за бизнес (адекватна правна защита на собствеността, административни регулации и дискреционна власт на администрацията) са дългосрочните фактори, които ще доведат до стагниране на чуждестранните инвестиции в страната. Вече е налице постепенен процес на ръст на разходите за труд, ако не осигурим предвидима и конкурентна среда за бизнес, съвсем скоро потокът от инвестиции ще се насочи към следващата вълна на нововъзникващи икономики. Основното конкурентно предимство на българската икономика продължава да бъде най-вече евтиният труд. Стесняването на пазара на труда в България е вече налице и това води до натиск за повишаване на заплатите, както в публичния, така и в частния сектор. На фона на това, че голяма част от добавената стойност в България се произвежда от сравнително нискоквалифициран труд в трудоемки производства, то бързото нарастване на заплатите чрез натиск е много опасно. В публичната сфера подобен натиск вече съществува и правителство показва, че при определени обстоятелства е склонно да отстъпва. Ролята на едно дяснореформистко правителство е да създаде такава среда за бизнес, която да привлече инвестиции в областта на технологичната иновация, да проведе реформа в образованието и науката и да насочи необходимите в първоначалния етап инвестиции в наука и технологии.

Забавянето на реформите в публичния сектор – раздута администрация, бавната модернизация на образованието и спрялата реформа в здравната система са факторите, които ще спрат бързото догонване на икономиките и доходите на успяващите страни в ЕС. Наличието на раздут и неефективен административен апарат отклонява огромни ресурси към непроизводителни сфери, които могат да се използват за допълнително намаляване на данъчно-осигурителната тежест. Още по-притеснителното е, че

администрациите имат интерес и склонност да се саморазширяват в стремежа си за запазване на своето влияние, което създава огромна среда за корупция и изкривява сигналите в икономиката.

Задържането на реформите в сферите на образованието и здравеопазването са може би най-силните заплахи за устойчивото развитие на страната в следващите десетилетия. През последните три години станахме свидетели на огромно номинално нарастване на разходите за здравеопазване и образование, което обаче не доведе до пропорционално увеличение на ефективността или удовлетвореността на обществото от тези услуги. Съпротивата за реформи идва най-вече от кръгове в Социалистическата партия, които имат откровен политически интерес от запазването на политически и финансов контрол пряко или непряко, в тези сфери. Демографските тенденции на намаляване на трудоспособното население в България през следващите десетилетия и предизвикателствата на световната икономика изкарват на преден план спешна нужда от реформи, които да позволят оптимизиране на разходите, повишаване на ефективността, модернизация и инвестиции в знание и технологични изследвания, както и в подобряване на здравния статус на българските граждани.

Нашите приоритети:

1. Водене на балансирана макроикономическа политика, която да се приспособява активно към променящите се реалности, а не да се регулира статично, както до момента. Тази концепция включва в себе си контролирането на вътрешните и външните рискове за икономиката при запазване на проциклична икономическа политика.
2. Прилагане на политики, които на практика стимулират бързите темпове на икономическото развитие. Нашата позиция е, че България се намира на такъв етап на развитие, в който най-добрата социална политика е създаването на условия за инвестиции, работни места, бързи темпове на икономическо развитие, както и продължаваща през целия живот квалификация на българските граждани.
3. Провеждане на закъснелите пазарни реформи в бюджетния сектор и намаляване на държавните регулации, което ще гарантира дългосрочна конкурентоспособност на българската икономика.

4. Създаване на мащабна програма за реформи и инвестиции в областта на образованието и научните изследвания, която да осигури дългосрочна гъвкавост и динамичност на българската икономика.
5. Либерализация на пазара на труда чрез намаляване на регулациите, преосмисляне на функцията на минималната работна заплата и достъпа до социални програми.
6. Поетапно разширяване на дела на частната, капиталонатрупваща пенсионна система.

Конкретни управленски мерки

Фискална позиция и данъчна политика

- Намаляване на правителствените разходи до нива от 35% от БВП чрез съкращаване на неефективните и изкривяващи пазарната среда разходи.
- Поддържане на фискален буфер в рамките на 2% от БВП, законова забрана за изразходване на бюджетния резерв или натрупания излишък за цели, различни от предсрочно погасяване на държавния дълг, без изричното одобрение след обсъждане в НС.
- Намаляване на заетите в публичния сектор с 20% в рамките на следващите 4 години, което ще насочи необходим човешки ресурс в частния сектор и ще подсигури разумно увеличение на заплащането в бюджетната сфера, без значителен ръст на разходите.
- Подобряване на системата на програмно бюджетиране, която в момента на практика не работи, внедряване на системи за оценка на ползите и разходите на всяка програма на всеки две години, въвеждане на практика всеки нов проектозакон или изменение и допълнение на съществуващ закон да съдържа оценка за влиянието му върху публичните финанси.
- Продължаване на тенденцията на плавно намаляване на данъчно-осигурителната тежест, използвайки възможностите на бизнес цикъла и създавайки дългосрочни конкурентни предимства на българската икономика. Поддържането на високо осигурително бреме не позволява излизането на по-голяма част от неформалния сектор. Съчетаването на допълнителното

намаляване на осигурителната тежест и съкращаване на излишните заети в бюджетния сектор ще облекчи облагането на регистрираните работници и в крайна сметка ще позволи много по-ниско облагане без значителни загуби за бюджета.

Конкретните стъпки предвиждат и:

- Поетапно намаляване на общата осигурителната тежест на стъпки от 2 % годишно в рамките на следващите три години.
- Въвеждане на нулева ставка на корпоративния данък при реинвестиране на печалбата в региони със забавени темпове на развитие, което ще осигури допълнителни инвестиции на фирмите в рамките на 500–700 млн. лв.
- Премахване на данъка върху дивидентите чрез промяна на Закона за корпоративното подоходно облагане.
- Продължаване на процеса на фискална децентрализация на общините в България чрез даване на реална възможност за определяне на вида и размера на местните данъци и такси, без минимални и максимални прагове, връщане на системата на споделяне на приходите от данъка върху доходите на физическите лица, който да свързва развитието на общините с фискалната им позиция.

9. ДЪРЖАВНИ РЕГУЛАЦИИ И ПАЗАР НА ТРУДА

Нашите приоритети

Функционирането на системата на валутен борд в България през последните близо 11 години беше в основата на икономическото възстановяване и стабилността в страната след кризата от 1997 г. Твърдата позиция на БНД е, че България трябва да запази паричния съвет до влизането на страната в еврозоната при запазване на сегашния курс от 1.9558 лева за евро. Забавянето на реформите на пазара на труда, все още силната регулация върху бизнеса и неадекватната позиция на правителството по проблема с увеличаващата се инфлация са тревожни тенденции, които малко по малко започват да подкопават доверието в стабилността на валутния борд в страната. В условията на валутен борд ролята на правителството върху динамиката на инфлацията не трябва да се съсредоточава върху PR инициативи за контрол на цените и оправдания с лоша реколта. Тези действия не само създават инфлационни очаквания сред хората, но и засилват очакванията за предстояща девалвация на валутния курс, което увеличава несигурността пред бизнеса и повишава рисковете за стабилността на страната. Единствената правилна позиция в подобна сложна вътрешна и външна икономическа ситуация е създаването на подходяща среда за бизнес, спиране на порочната практика на административно регулиране на цените, субсидиране на губещи предприятия и увеличаване на парите в бюджетния сектор без насрещни реформи. Нашата позиция е, че запазването на дългосрочния ръст на икономиката и доходите в България изисква намаление на ролята на държавата в регулирането на икономиката, намаляване на лицензионните и разрешителните режими, които да се регламентират от браншовите организации и строг контрол от същите за спазване на ограниченията за въвеждане на нови, намаляване на държавните субсидии за нереструктурирани държавни предприятия, оттегляне на държавата от дейности, които могат да се извършват от частния сектор, либерализиране на пазара на труда. Само по този начин може да се очаква стимулиране на производството и инвестициите на бизнеса, който да може да отговори на естествените процеси на повишено вътрешно търсене и свързаното с него покачване на цените. Необходимо е и провеждане на една умела, спокойна и целенасочена антиинфлационна политика, ограничена в рамките на допустимата минимална държавна роля в тази посока и спазване на принципа на въздържане от изкривяващи пазара намеси и административни мерки. На този етап несистемните и неискрени

действия на управляващите създават несигурност у бизнеса и увеличават проинфлационните настроения и поведение.

На второ място, е необходимо да стане ясно, че политиките по създаване на благоприятна бизнес среда не могат да бъдат успешни без насрещни промени в регулирането на пазара на труда. Намаляване на бюрократичните процедури и администрирането при наемане и освобождаване на работна ръка, улесняване на достъпа на чуждестранна работна сила до българския пазар на труда, стимулиране на обучение през целия живот, преосмисляне на ролята и определяне на минималната работна заплата и обезщетенията за безработица са основните икономически мерки, с които може да се повлияе върху подобряването на бизнес средата в областта на пазара на труда.

В новата глобална икономическа реалност основаването на сравнително предимство само въз основа на евтина работна ръка е опасно и илюзорно. Освен създаване на подходяща среда за развитие – либерални икономически институции, разумна макроикономическа политика и интеграция в европейските пазари, предизвикателствата пред българското правителство са свързани и с даването на тласък на нов етап на развитие към технологично развитата икономика. Забавянето на структурните промени в образованието, науката и пазара на труда обаче поставят страната в неблагоприятна позиция спрямо своите конкуренти от новоприсъединилите се страни-членки, където процесът на преориентиране на бизнеса към сфери, основани върху технологичните нововъведения и научните изследвания, беше активно подпомогнат в своя ранен етап от държавата. Ролята на държавата трябва да се ограничи най-вече до създаване на подходяща законова рамка, до трансформиране на системата на образование и създаване на подходяща технологична инфраструктура.

Наред с това в момента неререформираната съдебна система е силно възпиращ фактор за нормалното развитие на икономическите процеси и формирането на подходяща бизнес среда. За бизнеса е от изключително значение осигуряването на законност и бързина в съдебните процедури. Осигуряване на ред и сигурност, ограничаване на сивата икономика, прекратяване на практиката на силовото решаване на спорове, повишаване на разкриваемостта на престъпленията са условия за спокойно развитие на свободното предприемачество и бизнес инициативността в България.

Конкретни управленски мерки

Държавни регулации, държавна собственост и бизнес среда

- Съкращаване на съществуващите лицензионни и регистрационни режими и създаване на административен и технически капацитет за съкращаване на сроковете за издаване на разрешителни. Възлагане на отговорност и на браншовите организации.
- Премахване на незаконосъобразните режими на държавно и общинско ниво и строг контрол по прилагането на Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.
- Разширяване на действието на принципа на мълчаливо съгласие.
- Стимулиране на използването на електронен подпис от бизнеса.
- Премахване на минималния изискуем капитал за регистрация на дружество с ограничена отговорност.
- Преосмисляне на ролята на регулаторните агенции, определяне на ясни и прозрачни правила за намесата им в секторите, където се прилага общностно законодателство, осигуряване на независимост от политически и корпоративни интереси при назначаването и освобождаването на членовете на тези агенции и увеличаване на продължителността на мандатите им.
- Подобряване на ефективността на защитата на интелектуалната собственост и бързината на издаване на патенти, търговски марки и пр. Подобряване на режима на ускорена експертиза при регистрацията на марки.
- Намаляване на субсидирането на губещи и неререформирани държавни предприятия и сектори. Финансирането им да се обвързва само с провеждането на реструктуриране и оздравяване. Увеличение на дела на капиталовите за сметка на текущите разходи след освобождаване на излишните служители.
- Въвеждане на прозрачни и конкурентни процедури при концесиониране и други форми на публично-частно партньорство, с които държавата да се освободи от разходи в сфери, където може да бъде заменена от частен капитал. Законови ограничения за поемане на държавни гаранции при концесионни договори.

- Завършване на процеса на приватизация при ясни правила чрез открити търгове и/или през фондовия пазар на останалите държавни предприятия.

Гъвкав пазар на труда и конкурентоспособност

- Намаляване на регулациите и разходите при наемане и освобождаване на служители.
- Насърчаване и популяризиране на нови и по-гъвкави форми на трудово договаряне и предлагане на труд – почасов труд, временни договори и пр.
- Преосмисляне на концепцията за активни мерки на пазара на труда на фона на променилата се реалност на недостиг на работна ръка. На първоначален етап е необходимо намаляване на политиката на създаване на работни места и пренасочване на по-голям ресурс към мерки, стимулиращи търсенето на работа и повишаване на квалификацията чрез кариерна ориентация, консултации, обучения, съдействие за промяна на сферата на дейност, местоживееене при намиране на работа в друг град и пр. На следващ етап е необходимо въвеждане на система за оценка на ефективността от програмите за заетост и пренасочване на част от услугите по консултиране, кариерна ориентация и търсене на работа към частния сектор.
- Насърчаване на обучението през целия живот чрез данъчни стимули за работници и работодатели (компенсиране на разходи, намаление на облагаем доход и печалба и пр.), което да служи за постоянна връзка между образователната система и пазара на труда.
- Преосмисляне на политиката на предоставяне на обезщетения за безработица по посока запазване на размера им в рамките на текущите граници и преминаване към намаляваща скала от първия до последния месец, в който осигуреното лице има право на обезщетения.
- Въвеждане на минимални почасови ставки по професии и специалности вместо минимална работна заплата, която намалява гъвкавостта и изкривява равновесието на пазара на труда и в крайна сметка вреди на интересите именно на социално слабите слоеве от обществото.

- Намаляване на регулациите и административните разходи по наемане на работна ръка от чужбина.

Развитие на икономика, базирана на знанието и нововъведенията

- Увеличение на средствата за наука и технологични нововъведения от сегашните 0,4 % от БВП (последно място сред 27-те страни-членки на ЕС) до 2,5 % в рамките на следващите 4 години. Подобряване на инфраструктурата за научни изследвания. Развиване на практиката средствата за наука да се предоставят само на грантов принцип, спиране на субсидиите;
- Създаване на единен център за координиране на държавната политика в лицето на Министерство на информационните технологии, комуникациите и иновациите, който да обвърже работата на всички звена в различните министерства и държавни агенции.
- Изработване на Стратегия за научно, технологично и новаторско развитие на страната за периода 2009–2014 г. с равноправното участие на неправителствения сектор.
- Създаване на мрежа от научно-приложни центрове, насочени главно към индустрията, финансирани изцяло на проектна основа и оценявани от външен консултант.
- Създаване на индустриални и логистични зони.
- Бързо довършване на реформите в образователната система, както на ниво внедряване на обучение по информационни технологии в средното училище, така и по отношение на финансирането на висшето образование и осигуряване на равнопоставено третиране на държавни и частни университети.
- Данъчно стимулиране на компании, инвестиращи в изследователски проекти и предприемачество в сферата на технологиите.

- Стимулиране на изследователските центрове и университетите за участие в научни проекти и поръчки от бизнеса чрез участие в процеса на финансиране и възстановяване на разходите за инвестиционни проекти.
- Освобождаване от корпоративен данък за период от 3–10 години за многонационални софтуерни компании, инвестиращи в страната.
- Осигуряване на ваучери/грантове за обучение за малки и средни предприятия, които да се използват за предоставяне на консултации, експертиза, изготвяне на проекти за кандидатстване за средства от ЕС от акредитирани компании в сферата на бизнес и технологичните консултации.
- Създаване на национална мрежа от технологични паркове и бизнес центрове, които да популяризират взаимодействието между университети, изследователски центрове и малки и средни предприятия.
- Преосмисляне на ролята и структурата на БАН и стимулиране на активно поведение на изследователските организации към използването на техния труд за търговски цели. Това трябва да се постигне чрез финансиране предимно и изключително на принципа на разработени проекти.
- Финансова подкрепа за маркетинг на нови технологии и новаторски продукти. Спазване на грантовия принцип на тази подкрепа, независимо от частната или държавната собственост на организацията получател.

10. РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА, РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ

След 1 януари 2007 г. българските региони имат правото да бъдат бенефициенти по мярка 1 на оперативната програма „Регионално развитие” на Европейския съюз и да ползват финансовите ресурси на общността. Така всички български общини и региони имат право да съ-финансират със средства на ЕС онези проекти, които ще допринесат за заздравяването на тяхната икономика, за провеждането на необходимата социална политика и за териториално сближаване с останалите развити региони на Съюза и това постепенно да доведе до балансираното развитие на цялата територия на общността. Поставянето на различията в доходите, качеството на живот и конкурентноспособността в центъра на регионалната политика означава, че основната цел на регионалното развитие както на национално, така и на европейско равнище трябва да бъде създаването на условия за свободна пазарна среда и намаляването на пречките пред мобилността на производствените фактори. Принципът на солидарност и субсидиарност в регионалната политика води до риск от поставянето на ударението върху „усвояване” на средствата генерирани в общността, вместо върху приоритета за стимулиране на производството. Ето защо усвояването на европейските фондове следва да бъде не основен, а допълващ източник на създаване на среда за предприемачеството и премахване на административните бариери.

Нашите приоритети

Нашите приоритети в областта на регионалното развитие и местното самоуправление предвиждат: усъвършенстване на процеса на децентрализация в рамките на следващите четири години на управление; подобряване на законовата рамка на местното самоуправление; създаване на нова стратегия за координиране на различните програми за обучение и допълнителна квалификация на служителите в местните администрации; прилагане на система от мерки за повишаване на административния капацитет в общините чрез подпомагане на дейности по въвеждане на електронни услуги във все повече общини; изграждане и модернизиране на съществуващата инфраструктура приоритетно чрез използване на различни форми на публично-частно партньорство при прозрачни и открити процедури; публично финансиране на инфраструктура само след извършване на анализ на ползите и разходите за данъкоплатеца и невъзможност за

частно финансиране; данъчно стимулиране на общини, изпълняващи проекти за изграждане на технологични паркове на местно ниво и т.н.

Конкретни управленски мерки

Регионална политика и регионално развитие

- Разработване и прилагане на политика, която да осигури реална и ефективна координация и обмен на информация между централните органи по структурните фондове на ЕС и общините като бенефициенти по съответните програми;
- Създаване и актуализиране на база данни за организациите, които оказват логистична и експертна помощ в процеса на сътрудничество и разработване и реализиране на съвместни проекти;
- Разработване и прилагане на възможни форми на публично-частно партньорство при предоставяне на публични услуги от частния сектор и управление на държавната и общинската собственост; приемане на съответни наредби на общинските съвети;
- Насърчаване процесите на сътрудничество между местните и регионалните власти в и извън територията на страната; обмен и популяризиране на добри практики за местно и регионално развитие;
- Разработване, приемане и прилагане на национална стратегия и план за действие за спиране процесите на неравномерно развитие на регионите в България вследствие на демографската криза и обезлюдяването.

Местно самоуправление

- Извършване на текущ преглед и оценка и усъвършенстване на процеса на фискална и административна ;
- Насърчаване на различни форми за периодичното подобряване на административния капацитет на местно и регионално ниво;
- Връщане на системата на споделяне на приходите по ЗДДФЛ като основна връзка между икономическото развитие на общините и формиране на техните приходи

- Създаване и приемане на Закон за София като столица на България, т.е. град със специален статут, обслужващ цялата държава.
- Усъвършенстване на методиката за разпределяне на средствата чрез създаване на директна връзка между събраните данъци като измерител на икономическата активност в дадена община и прехвърлените от държавата средства.
- Определяне на реалния размер на разходите за делегирани от държавата дейности на общините и текущото им осъвременяване;
- Насърчаване оказването на логистична и експертна помощ в процеса на установяване на сътрудничество между общините при изработване на съвместни проекти за финансиране от национални източници, от структурните и кохезионния фондове на ЕС и др.
- Предприемане на законови мерки по засилването на публичността, прозрачността и отчетността в дейността на местните власти.
- Създаване и прилагане на подходящи форми на гражданско участие и граждански контрол върху дейността на местните, регионалните и централните органи на управление;
- Приемане на пакет от мерки за укрепване на административния капацитет и кадровия потенциал на общините с население под 10 хил. души, които реално не са в състояние да провеждат ефикасна местна политика на развитие.

Развитие на регионите при опазване и подобряване качеството на околната среда и ефективно използване на енергийните източници

- Предприемане бързи мерки за премахване на нерегламетираните сметища;
- Изграждане на регионални депа за отпадъци и прилагането на технологии за оползотворяване на отпадъците;
- Прилагане на енергоспестяващи технологии в бита и производството чрез разработване и изпълнение на местни проекти;
- Насърчаване и подпомагане действията на местните власти и частните търговски субекти насочени към подобряване техническото състояние и

енергийната ефективност (саниране) на съществуващите жилищни и административни сгради.

- Прилагане на форми на публично-частно партньорство в проекти за модернизация и изграждане на транспортната и екологичната инфраструктура.

11. ЕНЕРГЕТИКА

Анализ на глобалните тенденции в енергийния сектор и ангажиментите и възможностите на България в областта на енергетиката

Потреблението на енергия се е удвоило от 1970 година до днес. Налице е стабилен ръст на потреблението с малки прекъсвания по време на петролните кризи от 1973-та и 1979-та година.

В САЩ и Европа потреблението расте през последните 4 години с около 1,1-1,2 % на годишна основа. За Япония повишението е в рамките на 2 %, а за Китай – около 4 %. Тази тенденция ясно демонстрира взаимовръзката между скоростта на икономическия растеж и потреблението на енергия.

Прогнозите за 2030 г. са за повишаване на потреблението на енергия с около 15 %. Забавянето на темпа на ръста на енергийното потребление се дължи на демографския застой и на последващия икономически спад, които се очакват след 2020 г. В Прогнозните резултати се очаква, че повишаването на средния БВП в ЕС25 ще нарастне със 79 %, докато енергийното потребление – само с 15 %, което предполага завишена енергийна ефективност в бита, индустрията и транспорта.

Въпреки относително добрите показатели за ЕС в световен мащаб ситуацията е различна. По оценка на Международната агенция по енергетика консумацията на енергия в световен мащаб ще се увеличи с близо 60 % до 2030 г. Ръстът ще се дължи предимно на увеличено потребление на изкопаемите горива – петрол и природен газ, които ще поемат около 85 % от ръста на потреблението. Според разчетите на МАЕ атомната енергетика ще има незначителна роля в утоляване на енергийния глад, докато възобновяемите източници ще участват с около 10 % в ръста на потреблението.

Природен газ, петрол

Днес държавите от Европейския съюз успяват с доста усилия да балансират търсенето и предлагането на петрол и природен газ за своите нужди. При световен ръст на икономиката от около 3–4 % на годишна база МАЕ прогнозира нарастване на потреблението на петрол с около 1,5–2 % годишно, което в рамките на следващите 10 години може да се окаже сериозен проблем пред гарантирането на доставките за страните от ЕС.

Сигурност на доставките от петрол и газ

Държави, които имат потенциал да увеличат добива и износа на петрол, са Венецуела, Казахстан, Иран, Ирак, Кувейт, ОАЕ, Саудитска Арабия и Либия. Възможно е и повишаване на добива в по-трудно достъпни места като дълбоководно извличане в Ангола, Бразилия, Нигерия и Мексиканския залив.

В момента Руската Федерация конкурира Саудитска Арабия по добив на петрол, но предвид глобалното съотношение на залежите не се очаква този добив да продължи в дългосрочен период, ако не се разкрият и експлоатират нови залежи.

В общи линии може да се заключи, че има потенциал за увеличаване на добива на изкопаеми горива, но сигурността на доставките остава под въпрос. Необходимо е разнообразяване на доставките от различни източници, за да се намали енергийната зависимост на континента и на страната ни в частност и за да не се попада в енергийна зависимост от определена държава. За момента България внася газ и петрол преобладаващо от едно направление, което я поставя в икономическа зависимост.

Добрите съседски отношения с Турция са от решаващо значение за бъдещето на енергийния сектор в България, защото нашата югоизточна съседка е на кръстопътя на планираните международни петролопроводи и газопроводи, свързващи Европа с Каспийско Море, Близкия Изток и Северна Африка.

Електрическа енергия

За разлика от доставките на петрол, производството и доставката на електрическа енергия за бита и промишлеността в България не е под въпрос. Но от решаващо значение е тя да е евтина, за да стимулира износа. Цената на електроенергията има и социална функция, която в България не е за пренебрегване предвид изключително ниските доходи на гражданите сравнени с ЕС 15 и дори ЕС 25.

Топлоелектрически централи

Топлоелектрическите централи са зависими предимно от доставките на природен газ, мазут и въглища. Технологичният процес предполага голямо отделяне на парникови

газове (ПГ). Това е причината за стремежа на развитите държави да ограничат употребата на суровини и технологии, които водят отделяне на ПГ, в това число и ТЕЦ, и да се търсят алтернативни енергийни източници или изграждането на модерни пречиствателни съоръжения.

С ратифицирането на Протокола от Киото (17.07.2002 г.) България поема ангажимента да намали емисиите на ПГ с 8 % до 2012 г. спрямо 1988 г. Страната ни не покрива тези показатели към момента, а след първия период на ограничение следва и втори 2013 – 2018 г., в който се очакват по-високи норми. До 2016 година България се е задължила да изгради пречиствателни съоръжения на 16 големи горивни инсталации, (което не е направено до момента) или да ги закрие. Става дума предимно за „Марица Изток 2”, което също не е направено. Глобите могат да достигнат до 1 млн. евро на месец. В същия момент бяха затворени първите четири блока на АЕЦ Козлодуй.

Въпреки че тези тенденции не застрашават доставката на електроенергия за промишлеността и битовите нужди в България през тази година, те изправят региона пред сериозна опасност от енергийна криза в най-близко бъдеще. Тази опасност е особено висока през зимните месеци на следващите 2–3 години.

Атомна енергетика

Недостигът на мощности безспорно ще се отрази в бъдеще на цената на електроенергията. Световната, европейската и националната тенденция е към увеличаване на потреблението на електроенергия, макар и значително по-ниско от потреблението на петрола и природния газ.

Липсата на дългосрочна стратегия на страната в областта на енергетиката позволи поемането на прекомерни ангажименти, без те да са технически и финансово обосновани. По същата причина се забавя изграждането на нови мощности, което ще се отрази отрицателно на националната икономика.

Безспорно необходимо беше затварянето на 1–4 блок на АЕЦ „Козлодуй” с оглед на приемането на страната ни като пълноправен член на ЕС. Несъстоятелни в голямата си част са надеждите и плановете, че възобновяемите източници на енергия ще решат увеличаващите се проблеми в областта на енергетиката. Това само увеличава необходимостта от доизграждането в най-кратки срокове на АЕЦ „Белене”.

Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)

Енергийният отрасъл е най-големия източник на един от основните парникови газове – въглеродния диоксид (CO₂). Правителството в своите стратегии залага сериозно на намаляването на парниковите газове чрез въвеждане на възобновяеми източници на енергия (ВЕЦ, експлоатация на геотермални извори, ветропаркове и фотоволтаични панели, както и на изгарянето на биомаса и производството на биогориво – биодизел).

Разбира се тези планове не са съобразени изцяло с географските дадености на България. След внимателен анализ на потенциала на ВЕИ в България се установява, че на този етап фотоволтаични централи за промишлено производство на електроенергия са трудно приложими поради относително по-високата си цена и липсата на подходящи местоположения за подобни мащабни проекти. При битовото производство на електроенергия от слънчева светлина обаче е рентабилно стимулиране на използването на устройства за най-добро извличане на енергията от слънчевата светлина. Популяризацията на използването на подобни устройства в българските домакинства ще облекчи общата консумация на електричество от традиционни източници.

Геотермална енергия

По оценки на експерти от МИЕ в България има 750 мегаватов потенциал от геотермални източници. До момента са оползотворени около 120 мегавата мощности. В страната ни има около 136 геотермални извора, които могат да се използват за добив на електро- и топлоенергия. Геотермалните извори у нас са многобройни, но с малък дебит и сравнително ниска температура. Също така от значение е и фактът, че са на слабо достъпни места и все още няма инфраструктура, която да поеме евентуалните мощности. Следователно е нужна активна държавна политика за изграждане на необходимата инфраструктура, която да спомогне за максималното извличане на ползите от подобна чиста енергия, основана на температурната разлика под почвата и над нея.

Ветропаркове

По експертни оценки ветропаркове могат да се строят на сравнително малко места в България, ако се търси икономическа ефективност на предприятието. Такива са местностите около нос Калиакра, връх Персенк, връх Мургащ, връх Ботев и връх Мусала. Очевидно е, че край върховете инфраструктурно е много скъпо изграждането

на ветропаркове. Икономически най-обосновано е изграждането на ветропаркове около нос Калиакра, което беше забранено поради екологични съображения, свързани с Виа Понтика. Независимо от трудностите при произвеждането на електроенергия от ветропаркове е нужно активно да се подпомогне процеса на добив на такава енергия, с оглед на нуждата от разнообразие и от използване на екологично чисти източници. Необходимо е иницирането на широка обществена дискусия за ползите от този начин за добиване на енергия.

Хидроенергия

Според проучвания на експерти в България съществуват възможности за изграждане на нови 730 ВЕЦ с малка мощност, като общата им инсталирана мощност е 210 MW и годишно производство – 795.106 kWh. Пречка пред реализирането на такива проекти е отново липсата на инфраструктура и сериозната цена на инвестицията. Нужно е провеждането на активна държавна политика в подкрепа използването на тези съществуващи възможности за добив на екологично чиста хидроенергия – ВЕЦ и морска енергия (генериране на електричество от приливите или морските вълни.) Подобна политика изисква подкрепа на новаторските разработки от българските, европейските и световните научни центрове, които да се възползват от предимствата на българските географски особености, изобилната чиста енергия и да предложат помощ за задоволяване на увеличаващите се нужди от енергия.

Биомаса

България слабо ползва възможностите на биомасата за добив на енергия. До момента изградените мощности са 963 MW от дървесни отпадъци, въпреки огромния потенциал от 1134,3 GWh/год. При внедряването на този вид технологии обаче се отделя значително количество парникови газове. В момента в България има няколко централи, които са в процес на изграждане. Замразяването на европейските финансови помощи вероятно ще забавят въвеждането в експлоатация на повече централи, основани на възобновяеми източници. Възлагане и стимулиране на производството от български фирми на съоръжения, изгарящи вторична биомаса.

Биогорива

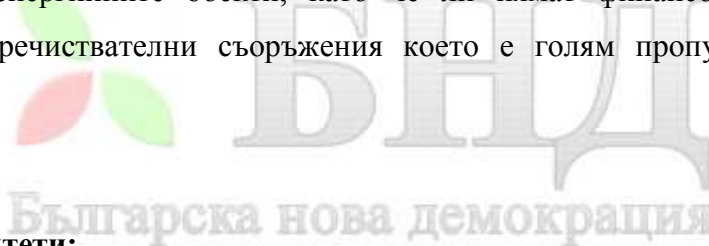
Директива 2003/30/ЕС изисква страните членки да гарантиран минимален дял на биогоривата от използваните горива в сектор транспорт, като си поставят национални ориентировъчни цели, в съответствие с референтните цели на Директивата – 2 % от

горивата, използвани в сектор транспорт през 2005 г. и нарастване на този дял до 5,75 % през 2010 г. България е много далеч от изпълнението на тези цели.

Институционални отношения

Според съществуващото законодателство един орган се занимава с контрола върху цените на електроенергията и това е Държавната комисия за енергийни и водно регулиране (ДКЕВР). Комисията е показала за последните години, че е лесно да бъде манипулирана и направлявана от енергийните дружества, което се отразява отрицателно върху цената на електро- и топлоенергията за битово потребление. От друга страна Комисията в определени периоди натиска надолу цените на електроенергията, като създава условия за разхищения и забавяне на модернизацията.

Държавата не упражнява достатъчно строг контрол върху екологичните норми в енергийните предприятия. Това често води до тежко замърсяване на природата и често до обгазяване на жилищни квартали и цели градове. Частните компании, които приватизираха енергийните обекти, като че ли нямат финансов ресурс, за да инвестират в пречиствателни съоръжения което е голям пропуск на процеса на приватизация.

Нашите приоритети:

1. Ефективно използване на всички налични енергоизточници в защита на благосъстоянието на българските граждани и техните семейства.
2. Възможно най-пълно оползотворяване на наличните енергийни възможности за повишаване на конкурентоспособността на българските предприятия и компании.
3. Разширяване на използването на ВЕИ с оглед на достигане на европейските екологични критерии и подобряване на качеството на живот на гражданите.
4. Разнообразяването на източниците на енергия и развиване на алтернативните форми на добив на енергия с цел защита от изпадане във външна енергийна зависимост и отстояване на българските национални интереси.

Конкретни управленски мерки:

ПП Българска нова демокрация предлага следната политика за възраждане на енергийния сектор и постигане на международните ангажименти на България в областта на енергетиката:

- Създаване на стратегия на развитието на енергетиката за следващите 7–10 години. В нея да залегнат всички поети ангажименти и възможностите за спазването им, както и стратегическите цели на енергийния сектор. Централно място в тази рамка трябва да имат проектите от атомната енергетика и от ВЕИ.
- Конкретизиране на законодателството за приватизацията и контрол по изпълнение на приватизационните сделки в енергетиката. Да се позволи приватизация на енергийни обекти само от дружества, които гарантирано могат да инвестират в екологични програми и пречиствателни съоръжения.
- Засилване на следприватизационния контрол, особено в частта му за изпълнение на поети ангажименти за изграждане на пречиствателни съоръжения.
- Въвеждане на изключително строги санкции за неизпълнение на договорите в тази област. В противен случай страната ни няма да спази екологичните си ангажименти пред ЕС за следващите години и ще понесе тежки финансови санкции. Не трябва да се позволява заради частни замърсители всички български граждани да плащат глоби към международните институции.
- Изграждане на АЕЦ „Белене” във възможно най-кратки срокове, при условия на повишени изисквания на ядрена и радиационна безопасност и прилагане на най-добрите световни практики при работа и ремонт на ядрени съоръжения. Потреблението расте в България и в региона. Държавното участие трябва да е водещо при изграждане на централата, тя има стратегическо значение за националната енергийна структура и за отношенията ни със съседните държави.
- Ускоряване на усвояването на възобновяеми източници на енергия, чрез трайни и ясни схеми за изкупуване от НЕК на енергията, произведена от различните видове централи. Схемите да са с дългосрочен характер, за да могат инвеститорите да се ориентират и да планират строежите на централи от ВЕИ. Схемите да са съобразени с екологичните норми, които страната трябва да покрива. Да са съобразени и със сигурността на даден източник и взаимообвързаността на проблемите в екологията.

- Изграждане и развитие на електрически централи, използващи биомаса край градове, които имат проблеми с битовите отпадъци. Да получават преференциални тарифи, по подобие на вече функциониращите в страните от ЕС. Чрез унищожаването на отпадъци се освобождава топлинна енергия, която трябва да се използва по най-благоприятния начин като заместител на въглеродните източници на енергия. Създаване на паркове за залесяване с бързорастящи дървета като възможност за публично-частни партньорства.
- Гарантиране на сигурността на енергийните обекти. Това важи в най-голяма степен за обектите по българското Черноморие, които предстои да бъдат изградени, за да не предизвикат аварии, които да унищожат условията за туризъм.
- Изграждане на потенциал за предотвратяване и премахване на последствията от аварии в енергетиката.
- Въвеждане на данъчни стимули и бързи процедури за внедряване на технологии от възобновяеми енергоизточници - ветропаркове, фотоволтаични панели, ВЕЦ и геотермални източници, водородна енергия.
- Въвеждане на обещаните данъчни облекчения за собствениците на обекти, които са се погрижили за увеличаване на енергийната ефективност чрез изолации и др. Обещаните до момента облекчения не бяха въведени, поради което всеки, който санира жилището си, получи по-висока данъчна оценка и плати повече на държавата, защото ѝ реши проблема с енергийната ефективност!?
- Въвеждане на енергоспестяващи технологии в бита, производството и обслужващите дейности с цел подобряване на енергийната ефективност с до 20% и изпълнение на общите европейски цели в периода до 2020 г.
- Съхраняване на държавното участие в стратегически топлофикационни дружества. Някои от тези предприятия имат стратегическо значение за електробаланса на големите градове и за отоплението на гражданите. Повишаване на контрола върху управлението на дружествата и финансовите параметри на договорите на входа и изхода на предприятието, за да не се допусне източване на средства, което да се отрази отрицателно върху сметките на потребителите.

- Промени в Закона за енергетиката в посока на ясно дефинирано производство, пренос и разпределение, даващи възможности за прозрачно ценообразуване.
- Създаване на междуведомствена група за контрол на изпълнението на ангажиментите на РБългария в глава “Околна среда” от присъединителния договор с ЕС, за изграждане на филтърни системи на големите горивни инсталации в определените срокове.
- Оптимизация на процеса по проектно разработване и финансиране по програмите на европейските фондове за подобряване на енергийната ефективност, разработване на нови енергийни източници, въвеждане енергоспестяващи производства и др.
- Създаване на работна група за стартиране на проекта Никопол–Турну Мъгуреле.
- Разширение на съществуващото газохранилище и при нужда – създаване на ново такова.
- Проучване възможността за изграждане на терминал(и) за доставка на втечен природен газ с цел разнообразяване и сигурност на доставките на газ.
- Подобряване на българската външнополитическа позиция в посока на по-активна защита на националните интереси при проектиране и изграждане на проекта „Южен поток”. Недопускане на изпадане в едностранна енергийна зависимост и накарняване на общоевропейските интереси, поради факта, че независимо от сключените договори за 50 % на 50 % участие в проекта, страната, която има контрол над енергийния източник, може да упражнява диспропорционално влияние.
- Енергично съдействие за изграждането на проекта „Набуко” като един от основните енергийни проекти, чрез който да се ограничат възможностите за външнополитически натиск върху България и ЕС, както и политическа подкрепа в полза на стремежа на държави-членки в посока на разнообразяване на доставките, с цел недопускане на монополно положение на един-единствен проект.
- Подкрепа на участието на България в проектите, свързани с преноса на нефт и нефтени продукти само при доказани ползи за страната и при минимален риск за околната среда.

12. ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ

Осигуряването на модерна транспортна и комуникационна инфраструктура е от съществено значение за осигуряването на устойчив икономически растеж в условията на глобализираща се икономика, където свободното и ефективно движение на хора, стоки, услуги и капитали е в основата на конкурентоспособността на нациите. През последните години беше постигнат известен напредък в тези сектори, но България продължава да бъде най-изостаналата страна в ЕС по много показатели за качество и ефективност на транспортната мрежа и комуникациите. Това се дължеше както на силната политическа намеса и натиска на корпоративни интереси, така и продължаващата политика на държавна намеса, контрол и финансиране. Липсата на модерна транспортна инфраструктура се превръща в една от основните пречки пред растежа на българската икономика и пред качеството на живота. Неефективността на публичните разходи в сектора на транспорта и големите корупционни скандали в последните три години поставят необходимостта от преоценка на ролята на държавата в изграждането и поддържането на транспортна инфраструктура. Липсата на ефективност при разходите за пътна инфраструктура е само едната част от проблема. По-големият проблем е, че държавата изкуствено поддържа по-ниска цена на услугата транспорт, което води до постоянна липса на средства за поддръжка, бавно изграждане и на нови обекти и пренасочване на ресурси от цялото общество към създаването на блага, които се ползват индивидуално и измеримо. Традиционното виждане, че увеличението на отрицателните ефекти от използването на транспорт (най-вече автомобилен) трябва да се поема от всички, е погрешно. Необходимо е развиването на такава система от икономически стимули и мерки, която пазарно да прехвърли цената към ползващия услугата. Позицията на БНД е, че е необходимо създаването на прозрачна и предвидима среда за развитие на публично-частни партньорства в областта на транспорта при ясни гаранции за защита на интересите на данъкоплатците и разработване на конкретна политика за преодоляване на съвременните проблеми в транспорта – екологични, свързани с повишаването на трафика и качеството на живот, достъпа до транспортна инфраструктура и повишаване на сигурността на тази инфраструктура. Нашите мерки предвиждат:

Конкретни управленски мерки:

Транспорт

- Разработване на национална стратегия за строежа на трансевропейските транспортни коридори север-юг и изток-запад на територията на България, целяща подобряване на инфраструктурните връзки със съседните държави.
- Преодоляване на значителното изоставане в изграждането на важни транспортни обекти чрез разгръщане на програма за развитие на транспортната инфраструктура на базата на участие на частен капитал.
- Подобряване на законовата база за отдаване на обекти публична държавна собственост на концесии – премахване на корупционните вратички в Закона, даващи възможност за отдаване на концесия без търг и конкурс, премахване на възможностите смесени дружества да получават концесии без конкурс, премахване на скритото държавно финансиране и държавните гаранции.
- Премахване на възможностите за дискреционно определяне на изисквания за участие в конкурс, които обслужват интересите на отделни фирми.
- Изготвяне на анализи за целесъобразността и ползите и разходите от изграждането и/или поддържането на всички големи инфраструктурни обекти от страна на държавата.
- Отдаване на концесия на всички обекти, където е възможно и целесъобразно да се търси частно финансиране – пътища, летища, пристанища, автогари, железопътни гари и пр.
- Използване на приходите от концесии, пътни такси, данъци и пр. за компенсиране на отрицателните странични ефекти от транспортната инфраструктура – екологични мерки, изграждане на пътна мрежа до отдалечени селища, където няма предприемачески интерес и пр.
- Приоритетно финансиране на проекти за обходни пътища, които да изведат междуградския трафик извън населените места.
- Изготвяне на план за реструктуриране и финансово стабилизиране на БДЖ с оглед на бъдеща приватизация на компанията. Прекратяване на субсидирането на предприятието, закриване на губещите линии, намаляване на числения състав и прекратяване на декапитализацията на дружеството.

- Поддържане на данъчната политика, поощряваща производството и използването на биогорива чрез нулев акциз и данъчни облекчения за производителите на биогорива.
- Насърчаване на използването на хибридни автомобили чрез данъчни отстъпки при покупка.
- Поощряване използването на обществен транспорт в градовете и градските агломерации, за сметка на използването на лични моторни превозни средства чрез разработване на планове за въвеждане на такси и ограничения за ползване на лични автомобили по модела на градове като Рим, Лондон, Милано и Стокхолм.
- Инвестиции и държавна помощ при електрифициране на железопътните и вътрешноградските електрически линии
- Повишаване контрола върху организациите и фирмите, които извършват технически прегледи.
- Усъвършенстване на нормативната уредба в посока на по-голяма наказателна отговорност за нарушаване на Закона за движението по пътищата.
- Подпомагане на навлизането на частното предприемачество в стопанисването на българските летища, което ще доведе до възстановяване на летищната структура и подобряване на системата на въздушен транспорт в България. Подобна стъпка ще даде възможност на пазара да присъстват по-широко т.нар. нискотарифни авиопревозвачи, които да предлагат по-евтина услуга на своите клиенти и същевременно да спомагат за икономическото оживление в регионите, в които се намират тези летища.

Съобщения

- Политиката в сферата на съобщенията трябва да има за цел реализация на трите основните водещи принципа – продължаващ процес на либерализация, насърчаване на проникването на електронните съобщения в

ежедневния живот и развитие на изследвания и нововъведения в сферата на високите технологии. С оглед на тези цели смятаме, че е необходимо:

- Формиране на активна национална позиция по отношение на предстоящата промяна на сега действащата общностна регулаторна рамка по посока на продължаваща либерализация на пазара на телекомуникационни услуги и намаляване на регулативните режими и правомощия на отделните държавни регулаторни органи.
- Осигуряване на максимално конкурентна и предвидима среда в сектора на телекомуникациите, която да съчетае понякога противоречащите си принципи на квазипазарна регулация от страна на европейското законодателство и принципите на свободен пазар с цел ускоряване на инвестициите и нововъведенията в сектора, без да се нарушават правата и интересите на потребителите.
- Намаляване на зависимостта на членовете на регулаторния орган (КРС) от корпоративни и политически натиск и интереси чрез увеличаване на продължителността на мандата до шест години и премахване на възможностите за дискреционно освобождаване на членове на комисията от компетентния орган по назначаването им преди изтичането на мандата.
- Изменение на законовата и подзаконовата рамка в сферата на електронните съобщения с цел формулиране на по-предвидими, недискриминационни и непротиворечиви правила и методи за работа на регулатора, особено в сферата на пазарните анализи и определянето на оператори със значително въздействие върху пазара (ОЗВП).
- Окончателно разделяне между дейността по предоставяне на услуги и мрежата за достъп, подобряване на условията по развързване на последната миля и преоценка на понятието и методологията за определяне на разходнопокривни цени на традиционния оператор.
- Възприемане на цялостен подход при регулирането вместо досегашната практика на изкуствено разделяне на пазарните елементи на фона на непрекъснатия процес на обвързване и интегриране между пазарите на фиксирана и мобилна телефония, кабелна телевизия, интернет достъп и пренос на данни.

- Ускоряване на преговорите между операторите за намаляване на тарифите за терминиране между различните мрежи и постепенно преминаване към конкурентно определяне на цените чрез т.нар. система bill and keep.
- Приемане на стратегия за разширяване на използването на ширококолов достъп чрез подобряване на регулаторната рамка, осигуряване на технологична неутралност при икономическите решения на компаниите и премахване на ненужните ограничения и подобряване на процеса на предоставяне на радиочестотния спектър

VI. ОПАЗВАНЕ, ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА УНИКАЛНИТЕ БЪЛГАРСКИ ПРИРОДНИ И КЛИМАТИЧНИ ОСОБЕНОСТИ

13. ОКОЛНА СРЕДА

Състояние на околната среда в България

Въздух

България до момента полага успешни усилия за покриване на нормите за намаляване и преустановяване производството и употребата на озоноразрушаващи вещества според Виенската конвенция и Монреалския протокол.

В страната има 14 района с различна степен на замърсеност на въздуха. Това са предимно големи градове и индустриални центрове, които отделят в атмосферата прах, серни оксиди, оловни аерозоли, азотен диоксид.

През последните пет години се е увеличило количеството на изпуснатите в атмосферата азотни оксиди с около 20 %, метан – 8–9 %, неметанови органични съединения с 15 %, въглероден оксид 8–9 %, въглероден диоксид с над 6 %. Увеличило се е и количеството на азотните емисии в атмосферата, двуазотен оксид и амоняк с по около 6 %.

Безспорно енергетиката има най-висок дял от замърсяването със серен диоксид (83 %), азотен диоксид (30 %) и прах (41 %) от цялото количество изпускани газове в национален мащаб.

Селското стопанство е основен източник на амоняк с около 61 % от цялото количество, а 24 % са от производството на азотни торове. Интересно е сравнението, че тази човешка дейност създава под 5 % от БВП, а участва с такъв сериозен процент в замърсяването.

ТЕЦ-овете в страната са най-големите замърсители с живак и кадмий, които се освобождават при изгарянето на въглища, както и някои течни горива. На тях се дължи и над 40 % от замърсяването на околната среда с канцерогенните диоксини и фурани.

Основен източник на оловни аерозоли си остава автомобилния транспорт, който е отговорен и за над 40 % от азотните оксиди.

Все още са налице промишлените обгазявания на големи селища. Последните примери са от гр. Стара Загора и гр. София. Държавата не е предприела мерки срещу нарушителите и до момента. Пониженият контрол и липсата на адекватни санкции обуславят подобни инциденти и за в бъдеще.

Води

Като се вземе предвид, че водата е незаменим атрибут на живота, основен ресурс за развитие на икономиката, с решаваща роля в опазване на околната среда и фактор, определящ социалния статус на всяко едно общество, в настоящата програма на БНД се отделя подобаващо внимание на водния сектор в РБългария.

През последните няколко години бяха положени значителни усилия за подобряване на управлението на водите на страната. В изпълнение на Рамковата директива на ЕС се изградиха четирите басейнови дирекции, които вече реално функционират. В момента те разработват проекти за планове за управление на речните басейни, които след тяхното публично обсъждане в края на следващата 2009 година трябва да бъдат готови. По програмата ИСПА започна строителство на редица пречиствателни станции. От няколко години функционира и Държавна комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР).

Наред с това, във водния сектор съществуват и редица проблеми, които чакат своето решение, а именно:

- Водният сектор няма единно, интегрирано управление, както и достатъчно качествени законови и подзаконови нормативни актове;
- Законово не са решени въпросите, свързани със собствеността и управлението на водните системи и съоръжения;
- Законово не са ясно регламентирани правата и задълженията на публичните власти, водните оператори, водоползвателите и неправителствените браншови организации;
- Държавните институции не правят достатъчно за разработване на актуална стратегия за използване на водите на страната, основана на водостопанските баланси на речните ни басейни с отчитане на възможностите за развитие на водоземането и ползването на водните обекти за различни цели. Съобразяване с

- очакваните климатични изменения с прогноза за засушаване и съществено изменение на сезонното разпределение на оттока през следващите 20-30 години;
- Не се прави необходимото и по въпроса за прогнозиране и управление на наводненията, въпреки предупрежденията на компетентните научни институции. Като се има предвид, че наводненията с катастрофален характер станаха почти ежегодно явление у нас, това бездействие не бива да продължава;
  - Загубите на вода от водоснабдителните системи не се намаляват, въпреки че са достигнали много високи стойности;
  - Броят на населените места, в това число и големи градове, със сезонни или целогодишни режими на водоползване е значителен;
  - Качеството на питейните води в някои населени места не винаги отговаря на нормативните параметри по отношение на някои показатели;
  - Ниска е степента на канализираност на населените места и особено в селата;
  - Пречистването на отпадъчните води от населените места буди съществено безпокойство;
  - Части от съществуващите водоснабдителни и канализационни системи се намират в капитала на приватизирани предприятия, което създава трудности при тяхната експлоатация;
  - Финансовите средства за рехабилитация на съществуващите и строителство на нови ВиК обекти са все още недостатъчни;
  - Техническото състояние на ВиК системите и съоръженията е незадоволително;
  - В редица случаи, проектите за нови и модернизация на съществуващи пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води се приемат административно, без разглеждането им в Експертни технико-икономически съвети, или в съвети, в които да има експерти по обсъжданите въпроси. Грубо се нарушават наредбите за проектиране на пречиствателни станции за питейни и отпадъчни води както и нормативните актове за обхвата и съдържането на инвестиционните проекти;
  - Недостатъчни са грижите по обучаването и квалификацията на ръководните и изпълнителските кадри.

Битови отпадъци

През последните 8 години има променлива тенденция към понижаване на количеството образувани битови отпадъци. Към момента над 90 % от тях се събират и извозват организирано. За съжаление незначителна част от битовите отпадъци се преработват. Над 90 % от тях се трупат в крайградски депа и неорганизирани сметища, като отделят неприятни миризми и гният под открито небе. Създават условия за развъждане на бездомни кучета, гризачи, хелминти и насекоми. Усвояването на енергийния ресурс на тези отпадъци трябва да бъде първостепенна задача на МОСВ. Твърде ограничени са по обхват програмите за разделно събиране на битовите отпадъци. Съществуват монополи и в този стопански сектор, което пречи на ефективната конкуренция и популяризиране на тази дейност. Има слаб контрол върху извозването на битови отпадъци, те не се претеглят на входа на сметищата, което не дава обективна картина на проблемите с битовия боклук.

Индустриални отпадъци

Количеството отпадъци от индустрията е изключително променливо през последните години. За съжаление има траен ръст в количеството на опасните отпадъци, които съставляват все по-голям дял от общото количество индустриални такива. На територията на страната няма център за обезвреждане на опасни отпадъци, което изправя кметовете пред необходимостта да складираят опасните отпадъци според местните възможности. През изминалите години бяха изградени само няколко малки инсталации за унищожаване на опасни отпадъци от здравните заведения. Най-голям дял в отделянето на индустриални отпадъци имат минно-обогатителните предприятия, следвани от ТЕЦ. Едва след тях се нареждат предприятията от химическата индустрия.

”Натура 2000”

Изграждането в България на екологичната мрежа ”Натура 2000” бе съпътствано със скандали и прояви на гражданско неподчинение. Това се дължеше на:

- Кратките срокове за проучванията и още по-кратките срокове за разглеждане и оценка на предложените защитени зони по „Натура 2000” в страната преди представянето им в ЕК;
- Невъзможността за една обективна оценка или експертиза на предложените зони по отношение на техните качества, съобразно критериите на директивите и съответно – на техния обхват и граници;
- Недостатъчната кампания за разясняване на философията и целите на директивите, регламентиращи изграждането на Европейската екологична мрежа „Натура 2000”.

Информацията за целите, ползите и отрицателните последици, в смисъл на евентуалното налагане на ограничения върху ползването на земи, строителството и други дейности в защитените зони, не достигна в достатъчна степен и достатъчно ясно и категорично до заинтересованите собственици на земи, инвеститори и до обществото като цяло.

Това предизвика разисквания и определено напрежение между администрацията, собствениците, бизнеса и неправителствения сектор относно целесъобразността и обосноваването на предложените зони и относно техния обхват и граници.

Нашите приоритети:

Българската природа е едно от богатствата на страната ни и ресурс за нейното бъдещо развитие. Нашите политически предложения са насочени към провеждане на отговорна екологична политика на национално и местно ниво, съобразена с европейските критерии. Отговорността е основополагаща дясноцентристка ценност. Опазването на природата и последователната природозащитна политика е проява на тази отговорност към самите себе си, към цялото общество и към бъдещите поколения.

Успоредно с това ще работим за превръщането на страната ни в център за природосъобразен и здравословен живот чрез развитие на екологичното земеделие, производството на биологично чисти храни, ефективното използване на минералните води и предлагане на интегриран туристически продукт с марка “България”

Конкретни управленски мерки:

- Оценка на качеството на атмосферния въздух в рамките на територията на страната на базата на общи методи и критерии, като се подава на гражданите своевременна информация за качеството на атмосферния въздух.
- Необходимо е незабавно подобряване на качеството на питейните води. Успоредно с това трябва да се оптимизира и ремонтира водопреносната мрежа в страната.
- Строги правила при навлизане на публично частното партньорство за обекти от водопреносната система. Операторите да се задължат да инвестират в подобряване на инфраструктурата, а не само да я експлоатират, без да разширяват обхвата и качествените показатели. Само така ще се предотврати водният режим в малките селища.
- Незабавно доизграждане на канализационна система във всички по-големи селища и особено курортите съобразно с планираните обеми. Държавата трябва да оказва пълна подкрепа на местната власт при проектиране и изграждане на пречиствателни съоръжения, за да се предотвратят отрицателни последици от свободно течащи непречистени отпадъчни води от населените места към реките или морето.
- Като се има предвид историческият опит, сегашното състояние на водния сектор в България и нейното членство в Европейския съюз, считаме, че за бъдещото негово развитие в новите условия са абсолютно необходими и два нови закона:
  - Закон за управление на водите;
  - Закон за водоснабдяването и канализацията.

Двата закона трябва да регламентират много точно и категорично няколко основни въпроса, като:

➤ **Закон за управление на водите:**

Законът да реши въпросите на интегрираното управление и устойчивото използване на водите с общонационално значение – опазване на чистотата на водите и водните екосистеми в съответствие с Европейската рамкова директива за водите; собствеността на водите; използването на водите и водните обекти; обезпечаване на

водностопанските баланси на басейново и общонационално ниво; участието на неправителствените браншови организации и обществеността в управлението на водите и т.н.

➤ **Закон за водоснабдяването и канализацията**, който да реши въпросите, свързани с:

- Публичната собственост върху водоснабдителните и канализационните системи и съоръжения, с точно дефиниране на държавните и общинските части от тях;
  - Моделите за управление на ВиК системите, така че броят на водните оператори да бъде оптимален;
  - Правата и задълженията на публичните власти, водните оператори, водоползвателите и браншовите неправителствени организации;
  - Социалната поносимост на цената на водните услуги;
  - Източниците за финансиране на инвестиционни проекти;
  - Учредяване на Изпълнителна агенция по ВиК;
  - Учредяване на Национален фонд ВиК;
  - Учредяване на Национален център ВиК.
-
- Създаване на програма за управление на битовите отпадъци, в която да се заложат ясни параметри за въвеждане на разделното събиране на отпадъците и преработването им. Само ясни критерии и твърди срокове, подкрепени от големи глоби, ще принудят общините и гражданите да работят заедно за решаване на проблема с битовите отпадъци. Свързване на системата за разделно събиране на отпадъците и тяхното рециклиране с адекватното оползотворяване в качеството им на алтернативен източник на енергия.
  - Данъчни облекчения за частни инвестиции в преработката на битови и индустриални отпадъци и енергийното им оползотворяване.
  - Стимулиране чрез данъчни облекчения на фирми, научни звена и институти, които предлагат реално работещи новаторски решения за рекултивиране на

почвата вследствие на лоши земеделски практики, климатични щети, незаконно строителство, промишлено замърсяване и т.н.

- Незабавно повишаване в пъти на глобите за промишлените замърсители. Само така ще бъде икономически обосновано за тях да спазват законодателството и да внедряват пречиствателни технологии.
- Довършване на системата от съоръжения на територията на страната за унищожаване и обезвреждане на болнични опасни отпадъци.
- Разработване на цялостна програма за дълговременно съхранение, обезвреждане и унищожаване на промишлени и опасни отпадъци. Установяване на “системата на пълен контрол” върху съоръженията за депониране на промишлените отпадъци, в т.ч. опасните. Площадките за това трябва да се строят при високи изисквания за защита, с многопластови изолационни слоеве, полимерни облицовки и мониторингова система (непрекъснато автоматично наблюдение със специални уреди). Терените за изграждане на подобни депа трябва да са с регламентирана геоложка структура. Прилагане на разпространени съвременни методи при третирането на опасни отпадъци (например с втвърдяване така, че да станат водонеразтворими преди депонирането им, като се смесят с циментов разтвор или с течна стъклена маса.)
- Строго и последователно прилагане на директивите на ЕС, свързани с качеството на живот и екологичните норми, по отношение на функциониращите в момента предприятия, наследници на бившите стожери на социалистическата индустрия. Това важи с особена сила за случаите, в които държавата продължава да има дялово участие в съответните предприятия.
- Насърчване на масови публични кампании по залесителни действия, обхващащи собственици, държавни структури, ученици, общински институции, екологични организации и др.

Конкретни мерки по "Натура 2000"

Макар и оспорван, висок процент на националната мрежа „Натура2000” може да се разглежда като признание за уникалността на българската природа и богатството на

биологичното разнообразие, респективно – до ангажимент за грижи и мерки за съхраняването ѝ и същевременно използването ѝ за устойчивото развитие на съответните райони.

Във връзка с това е необходимо:

- Провеждането на широка и постоянна разяснителна кампания, свързана с мрежата „Натура” – цели, ползи за устойчивото развитие, възможните компенсаторни механизми за собствениците за наложени ограничения, евентуалните последици и процедурни правила, касаещи инвеститори и бизнеса като цяло;
- Въвеждането на ясни критерии за обективни оценки на инвестиционни инициативи в защитените зони, обезпечаване на пълна публичност при вземането на съответни решения;
- Създаването на информационна система и база данни за защитените зони по „Натура 2000” – достъпна и в полза не само за администрацията, но и за собствениците и бизнес средите;
- Обезпечаването на условия за пълното и ефективно използване на предвидените средства по Оперативна програма „Околна среда” за целите на опазването на защитените зони, но във видима полза за местните общности;
- Обезпечаването на условия за пълното и ефективно използване, въз основа на ясни критерии, на предвидените средства за компенсиране на собствениците на земи в защитените зони.

14. СЕЛСКО СТОПАНСТВО

България винаги е била страна, която е разчитала на своето селско стопанство. Дългогодишния опит, благоприятните природни дадености и климатични условия потвърждават този факт и ние нямаме причина да се отказваме от това свое преимущество. След 2007 г. българското земеделие се управлява по Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС. Като държава-член на ЕС България трябва да се възползва оптимално от възможностите, които предлагат ОСП и европейското финансиране за подобряване на ефективността на земеделската дейност и за развитие на селските райони у нас. За да може това да се случи по адекватен начин е необходимо българското земеделие да бъде поставено сред основните приоритети на страната и да бъде разработена дългосрочна стратегия за неговото развитие. В настоящия момент България очевидно продължава да се нуждае от рационални идеи в тази насока. В годините след 1989 г. селското стопанство претърпя многобройни структурни промени, които бяха неуспешен опит за извеждане на отрасъла от настъпилата застой, а по-късно и явен спад на производството. Понастоящем българското земеделие е изправено пред многобройни проблеми, но няколко могат да бъдат изведени като основни :

Един от най-големите проблеми пред развитието на селското стопанство у нас се оказва превръщането му в пазарен отрасъл, който да привлича инвеститори и предприемачи и да произвежда повече и по-резултатно. Очевидно е, че за извеждането на отрасъла от това състояние са необходими не частични реорганизации на отделни структурни единици, а коренна промяна в принципите и методите на управление. Необходимо е да се стимулира процеса на пазарна ориентация на сектора, който неминуемо ще доведе до неговото оздравяване, развитие и повишаване на конкурентоспособността.

Друг сериозен проблем на българския аграрен сектор е ниското ниво на специализация на стопанствата. Това води до недостатъчна ефективност, слабо равнище на прилагане на нови технологии и ниска конкурентоспособност.

Значим проблем е и раздробеността на земеделските имоти. Разпокъсаността на земята, резултат от приключването на процеса по възстановяването на собствеността ѝ, създава пречки за развитието на модерно и ефективно земеделие. Пазарно ориентираното и икономически жизнеспособно селско стопанство изисква наличие на окрупнена земя за ползване и притежание. Сериозен проблем пред българското земеделие е

неефективното и неустойчиво използване на природните ресурси - ерозия, замърсяване, изоставени земи.

В допълнение е нужно подобряване на инфраструктурата в селските райони, което неминуемо ще доведе до подобряване на качеството на живот, до създаване на условия за съживяване на тези райони и до предпоставки за привличането и задържането на интереса на инвеститорите и местните предприемачи.

Нашите приоритети

Основавайки се на целенасочената дясноцентристка политика нашите приоритети в областта на земеделието са:

1. Възползване от всички възможности, които българското еврочленство, участието на страната ни в ОСП и достъпът до средствата по програмите на европейските фондове, предоставят за развитие на българското селско стопанство. Засилване на контрола и прозрачността при управлението на програмите по европейските фондове с цел осигуряване на оптимално усвояване на средствата, предвидени за развитие на земеделието и селските райони. Широко използване на информационни кампании, чрез които да се преодолее настоящата липса на адекватна информираност на българските земеделски производители и селски стопани за възможностите за европейско проектно финансиране.
2. Активизиране и продължаване на регионалните програми в областта на земеделието и развитието на селските райони, подобно на програми “Странджа-Сакар”, “Родопи”, “Северозападна България” и т.н. Целта на тези програми трябва да е, отчитайки специфичните особености на отделните региони, да се окаже целенасочено въздействие върху най-слаборазвитите райони, които изпитват остри социално-икономически проблеми при прехода към пазарно стопанство. Програмите трябва да са насочени не към субсидиране за продукция, а към инвестиции за дългосрочно модернизиране на земеделието, подобряване на условията на живот и развитие на тези региони.
3. Засилване на контрола върху храните, произвеждани в България, който да осигурява тяхната безопасност и добро качество, за да се гарантира приемлив

хранителен и здравен статус на всички групи от населението, съобразно европейските норми, изисквания и стандарти. Контролът на храните трябва да включва всички дейности, провеждани с цел осигуряване на нужното качество и безопасност във всички етапи - от първичното производство през преработка и съхранение до дистрибуция и консумиране.

4. Реформиране на българското земеделието в посока на превръщането му в пазарно ориентиран сектор. Оптимизиране на бюрокрацията и намаляване на регулирането в сектора, водещи до разширена корупция, която изкривява пазарните механизми и пречи на развитието на конкуренцията като по този начин се поддържа високо ниво на неефективност в сектора.
5. Подкрепа за развитието на българската селскостопанска наука. Създаване на цялостна държавна концепция за развитието на аграрната наука и ефективното научно обслужване на земеделските производители и внедряване на най-новите научни разработки в практиката.
6. Предприемане на уедряване и комасация на земеделските земи в страната, които ще подобрят ефективността и използването на нови технологии на обработване и нови производствени методи, ще спомогнат за развиване на производителността в сектора. Българското селско стопанство има неотложна нужда от технологично обновяване и внедряване на технологии посредством нови инвестиции, но при раздробеното стопанство с много наследници, това на този етап е невъзможно.

Конкретни управленски мерки:

- Изработване на глобална програма за развитие на селското стопанство, съобразена с поетите договорености към ЕС за един средносрочен период от поне 25 години.
- Оптимизиране на персонала на Министерството на земеделието и храните. Повишаване на административния капацитет за усвояване на средствата по европейските програми за развитие и модернизация на родното земеделието.
- Активизиране на провеждането на семинари и дискуссионни срещи по запитване от страната на земеделските производители. Изграждане на “гореща телефонна линия”, чрез която те могат да получават информация и

консултация по текущи и бъдещи проектни възможности и възникнали проблеми.

- Активизиране на предвиденото с Националния стратегически план за развитие на земеделието и селските райони (2007 – 2013) на професионално обучение, квалификация, информационно и консултантско обслужване на земеделски производители, собственици на гори, фирми, технически и инспектиращи лица и органи, участващи в селскостопанската и преработвателната дейност и горското стопанство.
- Подкрепа за създаването на сдружения на земеделските производители и междупрофесионални сдружения на потребители, преработватели, търговци, браншови съюзи, асоциации и научни институти за защита на интересите им.
- Насърчаване на браншовите организации и създаване на условия за централизиране на финансовите средства за селско стопанство. Това трябва да стане чрез приемането на специален Закон за браншовите организации, който да регламентира техните правомощия и дейност.
- Въвеждане диференцирана ставка по ДДС от 10% за храните и хранителните продукти. С въвеждането на подобна мярка, която е широко прилагана в голяма част от страните-членки на ЕС, ще се компенсират ценовия скок и ще се гарантира популателната способност на българските граждани в средносрочен план.
- Възстановяване и подновяване на хидромелиоративната мрежа и инфраструктура на територията на България, която от една страна, да подпомогне развитието на модерно и отговарящо на съвременните критерии поливно земеделие, а, от друга, да предпазва от наводнение населени места и земеделски площи. Модернизирани на обслужващата техника (т.нар. фрегати, инсталации за капково напояване, за търсене на подпочвени води и т.н.), за да може да се задоволяват нарастващите нужди от питейна вода в селските райони и за напояване на земеделските култури.
- Разширяване на системата на противогодова защита на районите, засети със селскостопанските култури в страната. Понастоящем системата от ракетни установки осигурява покритие на 16 млн. декара от обработваемите земи, които общо са в размер 55 млн. декара. Необходимо е разширяване на това

покрите поне до 32 млн. декара. Това може да стане чрез добро програмно райониране, съобразно климатичните условия в страната, и при използване на средствата от европейските програми.

- Разработване на програма за целенасочено подпомагане на научните институти, занимаващи се с изследователска и развойна дейност в сферата на аграрната наука и подобряването на генетичния фонд в областта сферата на земеделието и животновъдството.
- Приемане на Закон за комасацията, който да дава правната рамка за стартирането на прозрачни и лесни за изпълнение процедури за окрупняване на поземлените ресурси и който на свой ред ще даде възможност на собствениците или на земеделските производители сами да поставят началото на комасацията. По този начин чрез пазарни принципи ще се поправи грешката, извършена в миналото, чрез връщане на земята в реални граници и в перспектива ще се отговори на търсенето от страна на инвеститори на големи парцели с площ над 10 000 хектара.

VII. ГАРАНТИРАНЕ НА РЕД, СИГУРНОСТ И ЗАЩИТА НА НАЦИОНАЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ

15. ПРАВОСЪДИЕ, ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ И ОБЩЕСТВЕН РЕД

15. 1 ПРАВОСЪДИЕ

Нашите приоритети:

1. Несъвършенствата на правораздаването в България представляват най-сериозния проблем пред демократичното развитие в страната и задълбочаването на европейската ѝ интеграция вече като пълноправен член на ЕС. Те поставят под съмнение способността на България да прилага европейските и международните стандарти в правораздаването и спъват икономическия растеж и инвестициите, тъй като бизнесът няма доверие в способността на съдебната система да гарантира законните му интереси. За продължаване и гарантиране на напредъка на България е необходимо бизнесът и гражданите да са сигурни, че съдебната система отговаря на техните нужди и защитава правата им. Целта е постигане на независима и ефективна съдебна власт, която защитава правата на гражданите и частния сектор, привлича чуждестранни инвестиции, гарантира ефективна пазарна система и прилага нормативната база, необходима за осигуряване на устойчив растеж на икономиката.
2. Допълнително внимание изисква темата за независимостта на съдебната система у нас. Тя повдига сложния въпрос за правилното конституционно закрепване на властите и баланса между тях, както и за доверието на гражданите в институциите, призвани да бдят на законността и върховенството на правото. Конюнктурните поправки на закони превръщат България в държава, чиято зависимост от организираната престъпност и мащабна корупция по високите етажи не предвещава нищо добро за нейното бъдеще, независимо от това кои формално са управляващите. Затова е нужно да се въведе строг текущ контрол върху дейността на разследващите и обвинителните звена, с цел ускоряване на работата им и най-вече – на тяхната ефективност, без от това да страдат правата на обвиняемите, респективно презумпцията за тяхната невинност до доказване на противното. Единствено чрез постоянен граждански мониторинг на дейността на съдебната система може да бъде постигната прозрачността, която

да убеди гражданите на България, че виновните биват наказвани справедливо и подобаващо, а невинните биват заслужено реабилитирани.

3. С приемането на новия НПК, ГПК и Административно-процесуален кодекс (АПК) бе даден отговор на европейските изисквания по отношение на процедурните норми и правила, но не се решават структурните и организационните проблеми на съдебната власт, които в крайна сметка ще продължат да влияят отрицателно на процеса. Влизането в сила на новите процесуални норми преди извършването на конституционни промени в структурата и управлението на съдебната власт, особено по отношение на следствието и прокуратурата, както и по отношение на преодоляване на безотчетността и безконтролността на съдебната власт, може да затрудни или дори да блокира приложението на някои от тях. Така динамиката на предприеманите мерки продължава не толкова да следва вътрешната логика на необходимите промени, колкото е повлияна от въздействието на външнополитически фактори и вътрешнополитически, нерядко конюнктурни причини.

С оглед излизането от кризата и порочния кръг, в който е попаднала българската съдебна система, ние от Българска нова демокрация предлагаме следните мерки:

Конкретни управленски мерки:

- Законодателно регламентиране на обществения мониторинг върху актовете и действията на органите на съдебната власт.
- Създаване на набор от процедурни правила, включващи опростяване на предварителното производство, освобождаването му от безкрайно многото спъващи процедурни правила и концентрирането на защитата на правата на обвиняемия и подсъдимия в съдебния процес.
- Освобождаване на съда от съвместното управление със следствието и прокуратурата. Един от парадоксите, който се получи от обединяването на тези три институции под едно управление е, че беше компрометирана независимостта на съда.

- Въвеждане на ясни механизми за взаимен контрол (възпиране, баланс) на властите чрез избор на председателите на Върховния касационен съд, Върховния административен съд и Главния прокурор от Народното събрание, а не от Висшия съдебен съвет (ВСС) с квалифицирано мнозинство и мандат, по-дълъг от четири години. По този начин, без да накърнява независимостта на съдебната власт, Народното събрание би могло да играе важна роля в постигането на баланс и взаимен контрол между властите (освен номинацията и избора на 11 члена на ВСС, избирани с просто мнозинство, за разлика от Инспектората към ВСС, избран с квалифицирано мнозинство). Това изглежда наложителна мярка, тъй като съдебната власт в много по-малка степен подлежи на контрол в сравнение със законодателната и изпълнителната власт, но същевременно има контролни правомощия по отношение на процеса на вземане на решения спрямо останалите две власти в държавата.
- Окончателна промяна на Конституцията от Велико Народно Събрание, която да преформулира ролята и мястото на Конституционния съд и да се елиминират веднъж-завинаги с широк политически консенсус предпоставките за възпрепятстване от негова страна модернизацията на законодателния процес.
- Повишаване на децентрализацията, прозрачността и отчетността на прокуратурата чрез промени в йерархичния модел, по който е изградена – създаване на по-добри гаранции за независимост на прокурора при решаването на конкретни преписки и дела от висшестоящия прокурор или административния ръководител на прокуратурата - писмена форма на инструкциите, право на възражение срещу указанията на висшестоящия прокурор или на отвод при несъгласие; преустановяване на незаконосъобразната практика на указанията в устна форма и т.н.
- Налагане на периодична отчетност, а също и по конкретен повод, на главния прокурор пред ВСС – повишаване на последващия и текущ контрол върху дейността на прокуратурата, без да бъде нарушавана нейната функционална независимост в рамките на съдебната власт.

- Промяна на критериите за назначение като съдия, прокурор или следовател, които да съдържат изискване кандидатите да са преминали няколкомесечно обучение в Националния институт на правосъдието или стаж с наблюдаващ съдия, прокурор или следовател.
- Създаване на система за постоянно поддържане на нивото на компетентност на съдиите чрез обучение по време на цялата им кариера.
- Избягването на наблюдавания понастоящем „застой” в препредаването на делата между инстанциите чрез подходящи организационни и административни мерки.
- Промени по отношение на статута на ВСС и реда за формиране на състава му (включително броя, избора и мандата, изискванията към членовете) – членовете му да се избират само от органите на съдебната власт, а председателят му – от Народното събрание, пред което той се отчита периодично и по конкретен повод; ако парламентарната квота за формиране на ВСС се запази, изборът да се провежда с квалифицирано мнозинство, а не както досега с обикновено мнозинство. Целта е да се оптимизира неговата работа, както и да се избегнат функционални преплитания на власт между прокурори и съдии в процеса на назначения на магистрати, както и взимане на страна от членове на ВСС спрямо техни колеги, които са призвани да оценяват.
- Ускорено въвеждане на новите технологии в съдебната власт – компютризация, автоматизирани системи за съдебно деловодство, електронна система за управление на делата.
- Премахване на дублиращите функции на инспекторатите (този към ВСС и този към Министерство на правосъдието) чрез въвеждането на ясна дефиниция на сферите на техните дейности.
- Преформатиране на приетата изпълнителна програма за борба с корупцията в посока на възлагането на ясни отговорности и приемането на ефективен механизъм за координация.
- Законодателно уреждане на ефективни мерки за защита на лица, които сигнализират за корупция.

15. 2 ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ И ОБЩЕСТВЕН РЕД

Правоохранителните институции, органи и служби са призвани да осигуряват спокойствието и сигурността на българските граждани. Без наличието на тези два фактора, нито едно общество не може да се чувства свободно, нито да се концентрира спокойно върху упражняването на присъщите си дейности, насочени към производство на материални и нематериални блага с добавена стойност, културно и духовно усъвършенстване и възпитание на младото поколение. Неефективността и непрозрачност в работата на правоохранителните органи и институции в България през последните години доведоха до сериозен спад на гражданското доверие към тях. Българите се чувстват все по-несигурни в собствената си страна поради факта, че институциите, призвани да се бори с всякакви форми на престъпна дейност, се оказва засегната от същата тази престъпна дейност. Все по-осезаемо става наличието на престъпни лица и групи, които действат необезпокоявани и се чувстват над закона и правилата на обществения ред и сигурност в България.

Ние от Българска нова демокрация смятаме, че понастоящем българския сектор на сигурност страда от няколко основни проблеми. На първо място, липсват стратегически документи за осъвременяване на неговите приоритети и за развитие му от тук нататък. На второ място, няма интегрирана система за сигурност. На трето място, виждаме как управляващите инициират институционални реформи в МВР, МО и останалите компетентни институции и органи без ясна политическа концепция за целите и насоките на реформите.

В резултат на изброеното сме свидетели как се пристъпва към частично, несинхронизирано и механично провеждане на дълбоки структурни и административни промени без наличието на единна стратегическа визия за развитието на целия сектор на сигурност. Подобен подход, лишен от общ държавнически замисъл, ще доведе не до нужните промени, а до нови проблеми. Нещо повече, извършваните в момента институционални трансформации “на тъмно”, без публично заявена политическа и стратегическа визия за тях, поставят не само гражданите, но и служителите в сектора в условията на пълна неяснота. Излишно е да се споменава колко деморализиращо и демотивиращо действа това за тях. Нашето мнение е, че с промени “на парче”, без ясен план и цел, всяка реформа е обречена да бъде не само частична и неефективна, но най-

вероятно ще доведе до нов хаос в системата. Няма съмнение, също така, че липсата на интегриран подход към сигурността и вътрешния ред не само няма да преодолее, но и ще предпостави редица колизии, препокриване на функции и неясноти относно отговорностите на отделните институции.

Общата констатация е, че секторът “Сигурност” в България е неспособен да произвежда сигурност в страната и да гарантира живота, здравето и личната неприкосновеност на нейните граждани. За преодоляване на това негативно положение от Българска нова демокрация извеждаме следните приоритети и конкретни управленски мерки:

Нашите приоритети:

1. Разработване на нова концепция и цялостна стратегия за национална сигурност, които ясно и конкретно да дефинират както българските национални интереси и приоритетите на вътрешния ред и сигурността в страната, така и гарантирането на личната неприкосновеност и сигурност на българските граждани. Изграждане и утвърждаване на базата тези основополагащи документи на единна политическа визия за сектора на сигурност, целяща неговата интеграция и взаимосвързване.
2. Провеждане на цялостен стратегически преглед на сектора сигурност на базата на тази единна политическа визия на сектора и анализ на компетенциите и капацитета на всички институции и ведомства в неговите рамки, за да бъдат ясно определени задачите и мястото на всяко едно от тях с цел постигане на взаимодействие и синхрон.
3. Предприемане, съобразно изработената нова концепция и извършения стратегически преглед, на пълно законодателно уреждане на структурата, функциите, правомощията, взаимоотношенията, координацията и механизмите за контрол на отделните институции, органи и звена в сектора за сигурност.
4. Изработване на краткосрочен и дългосрочен управленски план и инициране на необходимите реформи и промени в сектора, съобразени с изработената концепция за национална сигурност и приетите законодателни промени.

Конкретни управленски мерки:

- Инициране на политически, професионален и обществен дебат за изработване на нова концепция за национална сигурност с участието на представителите на различните политически сили, на неправителствените организации и академичните среди, имащи експертиза и занимаващи се с проблемите на сигурността, представителите на професионалните звена от сектора.
- Приемане на новата концепция и цялостна стратегия за национална сигурност от Народното събрание на РБ.
- Изготвяне, съобразно новата стратегическа рамка, на конституционни текстове, отнасящи се до сектора сигурност, които да бъдат част от предвижданата цялостна промяна на основния закон на страната (виж. Глава “Политическа реформа”).
- Изготвяне на цялостен Устройствен закон за сектора “Сигурност”, определящ на ролята, функции и координацията на всички институции, служби, органи и звена в неговите рамки.
- Подготвяне на отделни стратегии по конкретни направления на вътрешния ред и сигурност:
  - Единна стратегия за превенция на престъпността – с отделен фокус върху детската престъпност, битовата престъпност, неорганизираната престъпност и т.н.
  - Стратегия за борба с организираната престъпност - залагаща на нов подход, интегриращ добрите световни практики, професионално анализиране на процесите в страната и в международен план, обработване на информация за съществуващи престъпни мрежи и прогноза за бъдещите им действия.
  - Стратегия за контрол над службите за сигурност и обществен ред – разглеждаща възможностите за граждански, парламентарен и вътрешноведомствен

контрол с цел да се гарантира отчетността на отделните органи от системата и да не се позволи тяхното “феодализиране” и използване на ресурсите им за нерегламентирани действия.

- Изработване на базата на горните стратегии на нови или изменение и допълнение на съществуващите специални закони за отделните структури в системата на сигурността – ЗМВР, ЗДАНС, ЗОВС, ЗНСО, ЗНРС и др. Тези нормативни актове ще регламентират ясно и детайлно правомощията на всяка служба, реда за сътрудничество, приоритетите им, методите и средствата допустими в тяхната работа, начините за обществен контрол и текущо отчитане.
- Цялостно регламентиране на използването на СРС в нов Закон за специалните разузнавателни средства. Засилване на гражданския и парламентарен контрол върху дейността на специалните служби и използването на специални разузнавателни средства (СРС) при набирането на следствени материали и доказателства. Изработване на нови детайлни регулаторни механизми, изрично регламентиращи службите и субектите, имащи право да разпореждат и съхраняват материали, добити по линия на СРС. Стриктен текущ и последващ контрол върху процеса на използване на СРС и съхраняването на материалите добити чрез СРС.
- Изграждане на единна информационна система за борба с престъпността, комбинираща информация от всички правораздавателни и правоохранителни органи. Въвеждането на единна статистика за престъпността, която ще позволи създаването реална на представа както в обществото, така и в професионалните среди за количеството образувани дела, както и за техния конкретен ход.
- Изграждане на интегрирани карти на престъпността по различни критерии (в регионален и национален мащаб) въз основа на съпоставянето на данни от институциите, ангажирани в борбата с престъпността
- Изработване на държавна стратегия за превенция и борба с пътнотранспортните произшествия (ПТП). Създаване на Централна

комисия за борба с ПТП към МС със специални правомощия и самостоятелен бюджет – този орган ще има изпълнителни функции и ще координира действията на Министерство на транспорта, Министерство на вътрешните работи, Министерство на финансите и общините.

- Приемане на ясна концепция за кадрово обезпечение и програма за йерархично израстване в системата на МВР с разписани ясни критерии за заемане на всеки вид пост и последователните стъпки за професионална перспектива на всяко едно ниво в системата.
- Въвеждане на нов подход на бюджетиране на средствата в системата на МВР. Приемане на практиката на предварително представяне на приоритетите от всяко звено с анализ на необходимостта от предлаганите дейности, необходим бюджет и срокове за тяхното изпълнение. Осигуряване на необходимото финансиране Оптимизиране на разходите с оглед на постигнатите резултати, съкращаване и пренасочване на ресурс от неефективни звена и промяна на досегашното разпределение на бюджета на МВР в съотношение 80% за работни заплати и 20% за същинска оперативна дейност.
- Подобряване на техническата обезпеченост на органите и службите в сектора на сигурността и борбата с престъпността. Увеличаване на ресурса за набавяне на необходимата технологична модернизация чрез преглед на ефективността на всички звена в системата и оптимизиране на разходите.
- Интензивно въвеждане на електронни средства в борбата и превенцията на престъпления от всякакъв вид и характер – камери по пътищата, цифровизация на системата за глоби и такси, периодични проверки на случаен принцип на архивите от данни, уеднаквяване на критериите и експлоатационните мерки и програми в различните структури на МВР и специалните служби.
- Изграждане на централен контролен център за видеонаблюдение, който да осигури единна работа и координация на системата за наблюдение, както и съхранение и използване на събраната информация при ясен регламент за достъп.

16. ВЪНШНА ПОЛИТИКА

Нашите приоритети и управленски мерки:

За успешно членство на България в ЕС и НАТО

България днес е член на ЕС и НАТО – двата най-мощни в икономическо и военно отношение съюза. Българската държава и българските граждани имат интерес от задълбочаване на интеграцията в тях.

За да бъде успешен член на двата съюза, България следва да продължи процеса и на своята интеграция. Това означава, че след осъществяването на първите два етапа от интеграцията – приключването на преговорния процес за присъединяване и хармонизиране на българското с европейското право, днес е наложително да осигурим реализиране на третия етап, може би най-трудния – прилагането на новите правила във фактическите отношения от всички сфери на обществения живот.

Прагматична външна политика в услуга на националната сигурност и икономическия растеж.

Българската външна политика следва да бъде подчинена на две неотменими ценности – национална сигурност и национален интерес, разбиран като благоденствие на българските граждани.

Ние продължаваме да отстояваме като главна задача националната сигурност и неприкосновеността на границите на Република България.

За благоденствието на гражданите, българската дипломация може да се концентрира върху подобряване на двустранните отношения с държави - потенциални износители на въглеродни горива за българския пазар. Трябва да се осигурят доставките от съществуващите източници и да се потърсят алтернативни проекти и партньори, за да се намали риска за националната икономика от недостиг на петролните и газовите доставки и рязкото покачване на цената им в близко бъдеще.

Нашата дипломация трябва да работи за изграждане на повече енергийна и транспортна инфраструктура на нашата територия като част от големи международни проекти при защита на българските национални интереси и интересът на партньорите ни от ЕС и НАТО. Държавата ни трябва да отстоява собствеността върху тази инфраструктура и да печели от това.

Българската икономика има нужда от нови пазари по границата на ЕС. За щастие има условия за такова сътрудничество. Сърбия, Косово, Македония, Турция са част от държавите, които поеха по пътя на интеграцията в ЕС, които имат необходимия жизнен стандарт, за да потребяват български стоки и услуги и които също имат нужда от подобряване и задълбочаване на двустранния диалог в рамките на бъдещото им членство. Нашата дипломация трябва да се насочи към разкриване на тези пазари за българското производство.

Българската външна политика трябва да се ангажира по-сериозно с развитието на двустранните отношения с Индия, Китай и Япония. Това са държави с голям потенциал за развитие на двустранните търговски отношения, от което националната ни икономика ще има изключителни ползи.

Крайно време е да се активизират двустранните отношения с нетрадиционни партньори като Нова Зеландия, Венецуела, Южна Африка, Армения, Грузия, Финландия като отново в центъра на взаимодействието между държавите се постави икономическата перспектива за българския бизнес.

Българската държава трябва да намери прагматични решения за проблеми, възникнали в миналото, но със значение за множество български граждани и днес. Трябва да се работи за обезщетяване на наследниците на българите, чиито имоти са останали на територията на чужди държави при промените в политическите граници на държавата ни.

България трябва да отстоява културно-историческата си идентичност и да решава двустранните проблеми, които произтичат от това със средствата на диалога в рамките на ЕС и чрез двустранни споразумения. Крайно време е историческите спорове да приключат и културното наследство на България да се завърне на наша територия след преговори и съответни споразумения. Българската дипломация трябва да реши всички проблеми от културно-исторически характер с Македония в процеса на присъединяването ѝ в ЕС. Същото важи за отношенията ни със Сърбия.

Българската дипломация ще трябва да положи огромни усилия, за да смекчи отрицателните последици от „финансовото ембарго“, наложено от европейските фондове поради най-големите политически и корупционни скандали в страната. В резултат на недалновидна политика и силната корупционна зависимост на последното управление почти всички значими европейски финансови помощи бяха замразени.

Външното ни ведомство трябва незабавно да се мобилизира и да състави програма за възвръщане на доверието на европейските партньори в България и българските институции. Всяко забавяне нанася реални щети на българската икономика, земеделие и животновъдство, с което нашите продукти стават все по-неконкурентноспособни на националния и международния пазар.

Експертен потенциал на българската дипломация

Българската външна политика трябва да стане изключително прагматична и да планира ходовете си за по-дълъг период напред. Лошо впечатление сред българските граждани оставя липсата на ясна позиция по ключови международни проблеми. Това говори за две отрицателни тенденции във външното ни ведомство. На първо място, за понижен експертен потенциал, за който свидетелстват множеството скандали около квалификацията на българските дипломати и персонал в посолствата ни и у нас. На второ място това е прокарването на партийно-политически и лични икономически интереси чрез механизмите на международното сътрудничество. Тези две тенденции през изминалите години рушат престижа на страната ни, граден с толкова усилие от предишните правителства.

Време е политическото ръководство на МВНР да приеме експертното начало като решаващо при назначаването на служителите в този стратегически сектор. Не трябва да се гледа на дипломацията като на място за заслужена почивка на верни партийни другари. Новото поколение дипломати трябва да имат биографии на тесни специалисти, езикови познания и да са активни хора, които могат да предлагат алтернативи и да провеждат решения в пълния им обем. Всички тези фактори трябва да залегнат като промени в Закона за дипломатическата служба.

Българската дипломация трябва да изгради и поддържа експертен потенциал в областта на разширяването на ЕС на Балканите и на Изток. България трябва да извоюва водеща позиция в процеса на бъдещото разширяване на съюза. Усиленото търговско взаимодействие с новите държави членки би способствувало за по-интензивното икономическо развитие на България.

Активна политика към българите зад граница

Основна задача на българската дипломация е да отстоява интересите на българите зад граница, за да се избегнат тежки международни инциденти, на които станахме

свидетели през последните години. Посолствата ни са гарант за правата на българите на територията на чужди държави.

От голямо значение е чрез културни и икономически мероприятия дипломатите ни редовно да поддържат контакти с българите, живеещи в пределите на други държави. Само така ще гарантираме, че нашите сънародници няма да загубят своето българско самосъзнание и ще помагат според възможностите си, макар и от разстояние, за развитието и благоденствието на Българската държава и на българите в чужбина. Желателно е ангажиране и на неправителствените организации за изпълнението на тази задача.

Правителството трябва да помогне за решаването на социално-осигурителните въпроси на сънародниците ни зад граница, така както ние от ПП Българска нова демокрация помогнахме за решаване на въпроса със здравните осигуровки на българските емигранти.

В условията на лоши демографски показатели за България е изключително важно да зачита всички права и да поддържа тясна връзка с българите зад граница.

Икономиката ни се развива макар с по-бавни от очакваните темпове. Днес се говори за отваряне на вратите на българския трудов пазар за чужденци. Нека първо отворим тези врати за хората с българско самосъзнание, които по-лесно ще се интегрират в обществото ни и които са запазили своята лоялност към българската държава и културно и историческо наследство.

България трябва да работи за признаването на българските малцинства в Румъния, Молдова, Украйна, Косово, Черна Гора.

Българската държава може и трябва да изгради система за контролирана имиграция в рамките на програма, подобна на „Зелена карта”. Чрез нея ще гарантираме достъп на качествена работна ръка на българския пазар на труда, като премахнем възможността от стихийна икономическа имиграция, която да даде отрицателно отражение по отношение на обществения ред и сигурност и да доведе до период на повишена безработица.

17. ОТБРАНА

Глобални тенденции, предизвикателства пред сигурността и задачите на Българската армия.

Българската армия /БА/ е в процес на трансформация, повлияна от глобалните тенденции в областта на сигурността. Новата стратегическа среда налага промяна на методите и средствата на отбрана, стратегиите и тактиките, въоръжението и подготовката на българските военни. Вече не се срещат конвенционалните бойни действия на военен фронт, както и все по рядко враждуващите страни са две суверенни държави. В момента повечето въоръжени конфликти в света се водят под въздействието на асиметрични заплахи и в условията на паравоенни действия, поради което националната отбранителна система трябва да е подготвена именно за такива заплахи.

Модерната армия днес има множество различни функции, по-голямата част, от които изпълнява в условията на траен мир. Високотехнологичното оръжие става решаващо за успеха на една военна мисия, защото позволява в максимална степен изпълнение на съответните задачи при съхраняване на живота и здравето на нашите военни.

Членството в НАТО създава условия за всички тези промени. Ние сме в регион, където не очакваме военни нападения от четири посоки, както и пряко нападение от съседни държави. Във всеки случай в системата на колективна сигурност една не голяма по състав, но мобилна, добре въоръжена и екипирана армия - би могла да осъществява тези функции при влизане в сила на чл. 5 от Вашингтонския договор.

Нашите приоритети:

Специализация в рамките на колективната сигурност

БА трябва да се трансформира в малка технически обезпечена, мобилна и ефективна сила в колективната система за сигурност на Алианса. Това налага утвърждаването на подхода на специализация и кооперация на оперативните възможности и начините и средствата за тяхното придобиване. Само така Българската армия ще може да изпълнява ефективно както съответните национални, така и задачите на Алианса предвид финансовите ограничения на бюджетната рамка.

В световен мащаб няма държава, която да може на 100 % да обезпечи собствената си национална сигурност. Това показаха атентатите от 9/11 САЩ, в Лондон и Мадрид, които костваха живота на хиляди цивилни граждани.

Очевидна е нуждата от колективна форма на защита на суверенитета на националните държави. Освен увеличаване на разполагаемия ресурс от хора и техника, при колективната отбрана разходите са значително по-ниски. Това прави поносима цената на отбраната за цялото общество и не води до отклоняване на големи парични потоци във военната индустрия и не пречи на развитието на националната икономика.

Днес армията ни е част от обединената военна сила на НАТО и България се възползва от това. Наред с това, членството в НАТО е отговорност, която изисква въвеждане на модерно въоръжение, професионална и добре обучена армия и промяна във функциите на определени военни звена.

Превъоръжаване

В момента БА е в процес на изпълнение на амбициозна програма за превъоръжаване:

- Закупуване на нови сухопътни превозни средства и бронирана автомобилната техника „Мерцедес” 2009 г. на над 350 автомобили.
- Съгласно сключен договор от 2005 г. между МО и френската фирма “Юрокоптер” се предвижда доставка по 3 бр. вертолети годишно за периода 2006 г. – 2011 г. , всичко 12 бр. “Кугар” за ВВС и 6 бр. “Пантер” за ВМС на обща стойност над 380 млн. евро.
- Подписан е договор за ремонт на изстребители на 1 март 2006 г., който предвижда да бъдат ремонтирани 16 самолета МиГ-29 за сумата 48 млн. долара. На модернизация подлежат и 12 бр. вертолети Ми-24..
- На възстановяване на изправността и удължаване на междуремонтния ресурс подлежат 6 бр. вертолети Ми-17, като предстои ремонт и удължаване на междуремонтния ресурс на вертолети Ми-17 се предвижда в периода 2008-2013 г. да бъде възстановяван по 1 бр. вертолет годишно.
- През 2006 г. между МО и италианската фирма “Аления Аеронаутика” С.п.А. е сключен договор за доставка на 5 бр. транспортни самолети С-27J “Спартан” с

възможност за доставка на още 3 бр. самолети. Предвижда се доставка на по 1 бр. самолет годишно в периода 2007–2011 г.

- В процес на реализация е сключеният договор за закупуване на 2 бр. фрегати и 1 бр. минен ловец от състава на ВМС на Белгия.
- В процес на сключване е договор с френската компания „Армарис” за придобиване за нуждите на ВМС на два броя корвети.. По отношение на тази бъдеща сделка следва да се отбележи, че към момента не съществува реализиран прототип на договаряните плавателни съоръжения, преформулирани са и количествените параметри на първоначалното задание, което визираше четири броя корвети със съответното въоръжение.
- Съгласно плановете на ВС до 2015 г. българските ВВС трябва да разполагат с ескадрила от 20 бр. многоцелеви изстребители. Възможно е след обсъждане на промените в този план тази бройка да бъде редуцирана на 16 бр. (12 бр. бойни плюс 4 бр. учебно-бойни) самолета.
- От особено значение са и - проектът за изграждане на единна комуникационно-информационна система на Б, за лагерно-походно имущество, специализирано снаряжение за Силите за специални операции (ССО), за утилизация на излишните боеприпаси.

Българската армия трябва да модернизира възможностите си за участие в общи мисии, свързани с биологични, химични и радиоактивни агенти, както и възможностите си за реакция в случай на крупни промишлени аварии и природни бедствия.

Всички тези проекти струват на данъкоплатците милиони лева всяка година, поради което е изключително важно установяването на ясни правила за отчетност върху разходваните средства, за стабилност на реализацията на приетите програми за модернизация и превъоръжаване и за установяване на ефективен граждански контрол.

Финансиране на отбраната

От 2005 година процентът от БВП за разходи за отбрана бележи очевиден спад, като през 2009 г. се предвижда той да не надвишава 1,8 %. С преразпределянето на бюджетния излишък в края на съответната календарна година, този процент варира между 2,1% и 2,3 %. От една страна, тези размери се отличават от поетия политически

ангажимент в размер на 2,6 % разходи за отбрана. Наред с това, обаче, на основата на прогнозните разчети в краткосрочен и средносрочен план за нарастването на националния БВП, както и на сравнителния анализ на дяловете на разходите за отбрана в останалите страни – членки на НАТО, следва да се приеме, че оптималния размер разходи за отбрана не следва да надвишава 2 % от БВП.

Наложителни са решителни и спешни мерки за утвърждаване на ясни политически и институционални принципи и параметри по отношение на финансирането на сектора „Отбрана”. На първо място следва да се предложат съответните промени в текстовете на приетата с решение от Народното събрание „Дългосрочна визия”. На следващо място следва да бъде разработен и приет Закон за модернизацията на БА, който ще създаде необходимите стабилност и предвидимост в реализиране на проектите за модернизация и превъоръжаване, чиито времеви параметри обичайно нахвърлят пет години. От особено значение е провеждането в Министерство на отбраната на дълбоки реформи по отношение на технологията на прогнозиране, програмиране и бюджетиране на разходите, най-вече в контекста на завършване на цикъла на Аквизицията с инициацията го процес на установяване на необходимите оперативни способности, и на установяването на ясно изразен управленчески акцент върху финансирането приоритетно на дейности, подкрепящи основната мисия на БА.

Граждански контрол

Гражданският контрол и мониторинг трябва да се засилят. Трябва да се подобри икономическата ефективност, за да се възвърне доверието на гражданите. В Министерство на отбраната и в БА почти всеки документ се счита за класифицирана информация, което дистанцира гражданите от процесите в армията и намалява възможностите за упражняване на ефективен граждански контрол.

Българското общество може да е съпричастно с БА само, ако има по задълбочен поглед и информация за това, което се случва в сектора „Отбрана”.

Конкретни управленски мерки:

- Разработване и приемане на нови Концепция и Стратегия за национална сигурност (виж гл. 16) и нова Военна доктрина;

- На тази основа – провеждане на стратегически преглед на цялата система за сигурност, която ще установи задачите, ролята и мястото на всеки един от нейните сегменти – МО, МВР, МИС и др., с оглед установяване на механизмите за тяхното ефикасно и ефективно взаимодействие;
- Приемане на пакет от закони за сектора „Отбрана”, вкл., на Закон за модернизацията на БА, с основни акценти върху: въвеждането на ефективен парламентарен контрол върху програмите и процесите на превъоръжаване и модернизация на ВС; въвеждането на интегриран модел на управление на сектора; въвеждане на съвременен модел за кадрово развитие; ясни правила и норми за един нов социален статус на военнослужещите.